This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LIBRARY
348 193

MARK

A kisebbsegi elvet vallo tobbseg

1905

HUN
964
MAR
HARVARD
LAW
LIBRARY

Digitized by Google

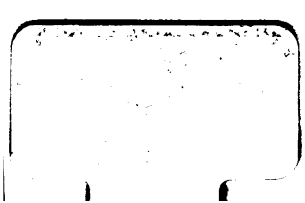

Digitized by Google

HUNGARY

A KISEBBSÉGI ELVET VALLÓ TÖBBSÉG.

Mi a nemzet szuverénitásának kérdése jelenleg?

IRTA

MÁRK MÁRKUS

✲

Függelékben egy a szerző által 1905. május 23-án Kossuth Ferenczhez, mint a koalició vezérlőbizottságának elnökéhez, intézett levél.

PRINTED IN HUNGARY

HUN
964
MAR

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT NYOMÁSA
1905.

Digitized by Google

MF&Tx

APR 17 1933

Digitized by Google

A KISEBBSÉGI ELVET VALLÓ TÖBBSÉG.

I.

A házszabályok állanak-e a szuverén képviselőházi többség fölött, vagy megforditva?

1903-ban, a midőn a szabadelvüpárt által kiküldött kilenczes bizottság és a korona viselője közt támadt konfliktusról volt szó, a mely a politikai körök-nek akkor annyi agodalmat okozott, azon év november havában megjelent, »Az alkotmányos ut a kivezető ut« czimű politikai röpiratunkban azt hangoz-tattuk, hogy az akkori politikai zürzavarból a kivezető utat igen könnyen meg-találhatjuk, mihelyt az 1867-iki alaptörvényekben hangsulyozott, valódi és teljes alkotmányunkra vonatkozó, ugy a Lajtán túl, mint nálunk is még mindig fennálló fogalomzavar labirintusából kijutunk.

És történt aztán az, hogy mihelyt e röpirat rámutatott arra, hogy a felelős minisztérium intézményének életbeléptetése óta szó sem lehet a nemzet és a korona viselője között támadható konfliktusról, annál kevésbbé lehet szó arról, hogy a korona klubbok által kiküldött bizottságokkal keveredjék konfliktusba, ezen, a korona viselője és a nemzet között állítólag támadt konfliktus azonnal magától eltünt a föld szinéről. Eltünt a föld szinéről egyszerüen azért, mert azonnal tisztán állott előttünk, hogy miután a felelős magyar kormány a korona viselőjének minden ténykedéseért felelős, — igy az országgyülésnek, mint a törvényhozás egyik tényezőjének, csupán a felelős kormánynyal támadhat kon-fliktusa, de nem a korona viselőjének felelősségre nem vonható szent személyé-vel. Tisztán állott előttünk ugyanis az, hogy mi akkor abszolute nem létező és csupán képzelt konfliktussal állottunk szemben.

Jelen esetben is, a midőn a képviselőház szuverén többsége és a képviselő-ház kisebbsége között hatalmi kérdésben támadt konfliktusról és a képviselőházi szuverén többség által elkövetett házszabálysértésről és pláne parlamenti állam-csinyről beszéltek, mindjárt november 18-ika után irásban adtunk kifejezést annak, hogy ezen, a képviselőház szuverén többsége és kisebbsége között hatalmi kérdésben támadt konfliktus szintén csak képzelt konfliktus, valamint a szuverén többségnek imputált házszabálysértés, vagy pláne a neki tulajdonított parla-menti államcsiny csupán képzelt és a valóságban nem élő házszabálysértés és parlamenti államcsiny.

Digitized by Google

Hangsulyoztuk és kifejezést adtunk ennek azért, mert meggyőződésün szerint, mihelyt alkotmányunk egész lényegét magában foglaló parlamentári musunk valódi fogalmával tisztában leszünk, el fog tünni ez a képviselőh többsége és kisebbsége között hatalmi kérdésben támadt konfliktus, nemkülönl a képviselőház szuverén többségének imputált házszabálysértés, a neki tulajc nított parlamenti államcsinynyel együtt.

Mi ugyanis mindjárt az annyira hiressé vált november 18-ika után ké egymást kiegészítő levélben adtunk kifejezést ebbeli felfogásunknak. Az egyi levelet Dániel Gáborhoz intéztük, mint a házszabályok ideiglenes módosítására vonatkozó határozati javaslat benyujtójához, a másikat Vörös Lászlóhoz, mint a szabadelvüpárt egyik vezérlő férfiához. Ezen egymást kiegészítő levelekben azt mondottuk:

»A valódi alkotmány és a valódi parlamentárizmus tiszta lényege és fogalma szerint egyszerü képtelenség és logikailag kizárt dolog arról beszélni, hogy a képviselőház többsége valamely döntésével vagy határozatával holmi házszabálysértést, vagy holmi törvénysértést, vagy pláne parlamenti államcsinyt követhetne el.

Képtelenség és logikailag kizárt dolog erről beszélni abból az egyszerü okból, mert a képviselőházi többségnek egyáltalában lehetetlenség azon helyzetbe jutnia, hogy azt elkövethesse.

Nem juthat a képviselőház többsége azon helyzetbe, hogy valamely döntésével vagy határozatával törvényszegést vagy házszabálysértést kövessen el, sem azon esetben, midőn oly határozatról van szó, mely csupán a Ház belügyeire vonatkozik, sem azon esetben, midőn olyan határozatról van szó, a mely törvényalkotást céloz.

Nem juthat azon helyzetbe, hogy valamely döntésével törvény- vagy házszabálysértést kövessen el azon esetben sem, midőn oly határozatról van szó, mely csupán a Ház belügyeire vonatkozik: azért, mert a képviselőház, illetve az azt képviselő többség, a mely — sem a főrendiház, sem a korona viselője jóváhagyásának alá nem vetett — házszabályaival csupán a képviselőház alakulásáról, t. i. funkcionáriusainak és bizottságainak megválasztásáról, továbbá a tanácskozási rendről függetlenül és korlátlanul intézkedik, ezen intézkedések valamelyikének esetleg helytelen voltáért sem a képviselőházon belül, sem azon kivül senki által felelősségre nem vonható.

Nem vonható felelősségre sem a főrendiház, sem a korona viselője által abból az egyszerű okból, mert azok alkotmányunk és az erre vonatkozó 1848-as alaptörvényünk szerint a képviselőház autonom hatáskörébe nem avatkozhatnak sőt 1848 óta, mióta a választók elvesztették a követek utasítására és azok visszahivására vonatkozó jogaikat, még az egyes képviselő sem vonható választók által felelősségre a házszabályok valamely intézkedésének esetleg helytelen voltáért.

Igen természetes tehát, hogy a képviselőház és ennélfogva a képviselőház többsége, mely a képviselőházat teljhatalommal képviseli, senki által sem vonható felelősségre, ha az általa korlátlan hatalommal alkotott házszabályokat egészben vagy részben hatályon kivül helyezi, vagy azoktól, vagy azoknak egyes intézkedéseitől tetszése szerint bármely perczben eltér. Annál kevésbbé vonható a bárki által felelősségre, ha a határozathozatal a házszabályok által megszabott módtól eltekint, t. i. ha a tárgyhoz feliratkozott tagok mellőzésével dönt a tárgy fölött. Tiszta dolog eszerint, hogy midőn a képviselőház többsége a vita félbeszakításával, egyszerű szavazatával fogadott el egy, a házszabályok valamel

Digitized by Google

tézkedésének hatályon kivül helyezésére vonatkozó határozati javaslatot a irenden levő tárgyhoz hozzászólásra feliratkozott tagok mellőzésével és fel- gesztette erre az esetre a házszabályok azon intézkedését, mely szerint a viselőház összes tagjai a határozathozatalhoz hozzászólhatnak: csupán verén jogát gyakorolta. Csupán szuverén jogát gyakorolta azért, mert ezzel bbség, a mely a Ház tagjainak összességét képviseli, nem tett egyebet, mint , hogy a képviselőház összes tagjainak nevében implicite lemondott arról, gy ezen esetben a határozathozatalhoz az egyes tagok hozzászóljanak és mplicite kimondta azt is, hogy a határozatok hozatalára megszabott erre vonat- kozó módot jelen esetben mellőzni óhajtja.

Ezek szerint igen természetes, hogy a határozathozatalra vonatkozó mód figyelmen kivül hagyásáért sem vonható senki által felelősségre a képviselőház többsége, mint szuverén állami hatalom, miután a házszabályok őt abszolute nem kötelezik.

A házszabályok ugyanis nem egyebek, mint a képviselőház részéről a Ház elnöke, mint a Ház első funkczionáriusa és a Ház egyes tagjai számára kiadott instrukcziók, — ezek csupán a Ház elnökét ,mint a képviselőháznak a tanács- kozás vezetésével és a Ház belügyeinek intézésével megbizott első funkczionáriusát és a Ház minden egyes tagját kötelezik, de nem kötelezik és nem kötelezhetik a képviselőház tagjainak összességét képviselő többséget, azt a korlátlan urat, a mely ezen instrukcziót kiadta. Nem kötelezik azok a képviselőház többségét, mert hiszen az, mint korlátlan ur a Házban, ezen házszabályokat, mint saját szuverén intézkedését és utasításait tetszés szerinti időben és tetszés szerinti módon hatályon kivül helyezheti, vagy figyelmen kivül hagyhatja.

Hogy pedig valaki — akár jogi személy, akár közjogi faktor — követhet-e el törvénysértést egy olyan ténykedéssel, melyért senki felelősségre nem vonhatja és a melynek végrehajtása egyedül a saját tetszésétől függ: — erre feleljen, a ki tud.

Lássuk most, hogy áll a dolog azon esetben, a midőn olyan határozatról van szó, a mely valamely törvényalkotást czéloz, vagy olyan határazatról van szó, a mely valamely törvény hatályon kivül való helyezését szándékolja, tehát ha olyan határozatról van szó, a melynek érvényessége a főrendiház jóváhagyá- sától és a korona viselőjének szankcziójától függ. Vajjon juthat-e a képviselőház többsége ez esetben azon helyzetbe, hogy törvényszegést kövessen el?

Hát erre is határozott nemmel kell felelnünk.

Nem juthat ez esetben sem a képviselőház többsége e helyzetbe azért, mert ha helytelen, vagy a nemzetre káros hatáorzatot hozott is, annak hely- telen voltáért sem a főrendiház, sem a korona viselője által felelősségre nem von- ható; hanem csak az történhetik, hogy a főrendiház nem járul ahhoz, a korona viselője pedig felelős kormánya javaslata alapján megvonja attól szankcziót.

Ergo világos, hogy a képviselőház többsége ilynemű határozattal sem juthat azon helyzetbe, hogy holmi törvényszegést, vagy pláne holmi parlamenti állam- sinyt követhessen el.

A valódi alkotmány és az alkotmány egész lényegét magában foglaló parlamentárizmus kegyetlen persiflage-aként hangzik azután azon, az utóbbi időben annyira hirdetett tévtan, mely szerint azon parlamentárizmus, mely a többség elvét emelte érvényre, tehát abból az elvből indult ki, hogy a többség a képviselőház tagjainak összességét képviseli és a mely a kisebbséget ennél- fogva abszolute nem létezőnek tekinti, — ezen nem létező kisebbség javára a képviselőházban a teljes szuverénitással felruházott többséggel szemben ház- szabályilag holmi jogokat biztosított volna.

Digitized by Google

És pedig biztosított volna olyan természetű jogokat, a melyek segélyével a többség akaratának érvényesülését és ezzel együtt szuverénitásának a képviselőházban való gyakorlását teljesen megakadályozhatná. Hiszen ha a parlamentárizmus tiszta fogalma nem létezőnek tekinti a kisebbséget, miképpen lehetne e kisebbség részére házszabályilag a többséggel szemben holmi jogokat biztosítani?

A mi nincs, az se nem magán-, se nem jogi személy, annál kevésbbé közjogi faktor. Nemlétező jogalany javára holmi jogokat biztosítani pedig egyszerűen fizikai képtelenség.

A parlamentárizmusra és az alkotmányra vonatkozó teljes fogalomzavarral állunk itt szemben azért is, mert ez a tévtan, a mely azt hirdeti, hogy a házszabályok a kisebbségnek a képviselőház többségével szemben holmi jogokat biztosítanak, egyszersmind ugy tünteti fel a dolgot, mintha a parlamentarizmus az általa nem létezőnek tekintett kisebbséget mint holmi, a többség ellenőrizésére szolgáló intézményt, tehát, mint statust in statu és plane: mint az alkotmány bástyáját csempészte volna a népképviselet organizmusába.

Bizony, alkotmányunk egész lényegét magában foglaló parlamentarizmusra vonatkozó fogalomzavarról tanuskodik az a tévtan, a mely a képviselőház többségével szemben, a mely a nemzet szuverénitását első sorban képviseli — a kisebbséget, mint a többség ellenőrzésére szolgáló intézményt, mint az u. n. alkotmány bástyáját szerepelteti.

Hát mondják meg nekünk: ha a nemzet a saját maga által választott többség iránt nem viseltetik bizalommal, miként bizhatik az jobban a képviselőház kisebbségében? Hiszen ez esetben, ha nekünk védekeznünk kellene az alkotmányos magyar királyság szervezetében rejlő valamely titkos hatalom ellen, akkor egyszerű logika szerint előnyösebb helyzetbe jut ez a titkos hatalom, mert bizonyára könnyebb dolog a kisebb számú tagokból álló kisebbséget megszerezni, tehát ezt a gyengébb bástyát bevenni, mint a sokkal nagyobb számú tagokból álló többséget megnyerni és ezt az erősebb bástyát lerombolni.

Hát szerintünk igen szomoruan állana a nemzet a szuverénitásával és az alkotmányával, ha a nemzetnek a föltételezett titkos hatalommal szemben nem volna más bástyája, mint a képviselőház kisebbsége.

A nemzet nem szorul arra, hogy a kisebbséget rendelje ki a többség ellenőrzésére, mert van a magyar nemzetnek a képviselőházi többség ellenőrzésére egy megbizhatóbb őre. Ez az őr maga a nemzet. Mert hiszen maga a nemzet az, a mely ellenőrzi és ellenőrizheti a képviselőház többségét és maga a nemzet az, a melynek módjában áll, hogy mihelyt valamely többség a nemzet érdeke ellen határozott, a legközelebbi választáskor egyszerüen elkergeti azt a többséget, a melyi bizalmával visszaélt és választ magának olyan többséget, mely az előző ország-gyülés határozatait egyszerüen megsemmisíti és hatályon kivül helyezi.

De erre a kisebbség azzal jajdul fel, hogy éppen az a baj, hogy a választókban sem lehet bízni, mert hiszen a végrehajtó hatalom vesztegeti a választókat és csak a végrehajtó hatalom emberei juthatnak be az uj képviselőházba is.

Nos erre a szerény válaszunk az, hogy ha a kisebbség nem bizik sem a képviselőház többségében, sem a nemzet ujabb választásában és igy ugy a többséget, mint a választókat gondnokság alá akarja helyezni, akkor nem marad egyéb hátra, minthogy rendeljen Scythiából egy olyan magyar nemzetet, melynek választói nem engedik magukat megvesztegetni.

Ezek után tiszta dolog, hogy 1904 év november 18-ikán nem az a baj történt, hogy a többség a házszabályok ideiglenes módosítására vonatkozó

Digitized by Google

aniel-féle határozati javaslat elfogadásával holmi házszabálysértést, vagy u. n. lkotmányos formasértést követett el, hanem az a baj történt, hogy a kormány je és a Ház elnöke maguk is kolosszális közjogi tévedésbe estek azzal, ogy maguk léptek föl mint vádlók a többség és saját maguk ellen, a midőn a többségre és saját magukra ráfogták azt, hogy ezen javaslatnak a kisebbség ozzájárulása és beleegyezése nélkül való elfogadásával házszabálysértést és i. n. alkotmányos formasértést követtek el. Tetőzte ezt, hogy a kormányfeje a képviselőház többsége által elkövetett házszabálysértést csupán mint formasértést tüntette föl, holott mihelyt konczedálta, hogy a Ház többsége házszabálysértést követett el, akkor azt is konczedálta, hogy a Ház többsége azon 1848-as alaptörvényt szegte meg, a mely a képviselőháznak belügyeire nézve autonómiát adott és a mely alaptörvénynél fogva a házszabályok jogérvénynyel, azaz törvényerővel és nem holmi formaerővel ruháztattak fel.

Mert igaz ugyan, hogy a Ház elnöke, a kit a házszabályok első sorban kötelezneknek, midőn a Daniel-féle határozati javaslat feletti vitát a szólásra feliratkozott tagok mellőzésével berekesztette — optima forma házszabálysértést követett el, de abban a perczben, a midőn a többség ezen határozati javaslatot megszavazta, ő egyszersmind az általa elkövetett házszabálysértésért a képviselőháztól, illetőleg a többségtől, tehát a legmagasabb és a legkompetensebb felette álló fórumtól az abszolutoriumot is megkapta.

De azzal, hogy a kormány feje és a Ház elnöke azt hirdették, hogy a többség a lényeg megmentéséért tette túl magát az alkotmányos formákon, igen nagy politikai hibát is követtek el, mert ezzel azt a téves hitet keltették föl a nagy közönségben, a nagy tömegben, a mely rendesen a formában látja a lényeget, és ennélfogva következetesen inkább a formákhoz ragaszkodik, mint a lényeghez, hogy Magyarországon, t. i. az alkotmányos magyar királyság szervezetében egy olyan közjogi tényező, egy olyan hatalom állana és állhatna fenn, mely büntetlenül tultehetné magát a fennálló törvényeken, vagy a törvényerővel felruházott rendeleteken, vagy statutumokon.

Politikai hibát követtek ez azért is, mert az ilyen tévtan terjesztése a magyar népet egyenesen az ellenzék karjaiba kergeti.

Kergeti pedig egyenesen az ellenzék karjaiba azért, mert az ilyen tévtan hirdetése a magyar népnek a parlamentárizmus és ezzel az alkotmány iránti bizalmát megingatja, sőt azt teljesen aláássa. Aláássa pedig azért, mivel a nép a végrehajtó hatalom legparányibb erőszakoskodásában is alkotmányát és ezzel szabadságát látja veszélyeztetve.

Igenis nagy politikai hibát követtek el, a midőn azt hirdették, hogy a Ház többsége, mint alkotmányos állami hatalom, az általa szuverén módon alkotott házszabályokat megsértheti.

Mert ha konczedáljuk azt, hogy a képviselőház többsége a kisebbség hozzájárulása nélkül nem tekinthet el a házszabályok valamely intézkedésétől és azokat tetszése szerinti módon és tetszése szerinti időben nem helyezheti hatályon kivül, ezzel alkotmányunk és a parlamentárizmus elhomályosításához és annak fejetetejére való állításához járulunk hozzá.

Ezzel ugyanis azt hirdetjük, hogy a képviselőház szuverén többsége saját kezét örökre megkötheti és hogy e szerint szuverénitásáról a kisebbség javára lemondhat, holott alkotmányunk és parlamentárizmusunk tiszta fogalmánál fogva *egy országgyülés sem, sőt a törvényhozás összes tényezői sem hozhatnak megváltozhatatlan törvényeket, sem megváltozhatatlan szabályokat vagy határozatokat.*

Digitized by Google

Nem hozhatnak megváltozhatatlan törvényeket és szabályokat azért, mert ezáltal maga a nemzet szuverénitása volna ve zélyeztetve, mert ilyen módon valamely országgyülés a nemzet szuverénitásáról is lemondhatna és azt idegen hatalomnak kiszolgáltathatná és a jövő országgyülésnek nem volna módjában azt a határozatot megsemmisítenie.

Nos, szerintünk nem az volt a baj, hogy a képviselőház többsége megsértette a házszabályokat, hanem az volt a baj, hogy a többség nem találta meg azt az alkalmas formát, a melylyel a ház zabályoknak még fönnálló, de az országra károssá vált egyes intézkedéseit hatályon kivül helyezhette volna, azok megelőző módosítása nélkül és anélkül, hogy a közvélemény ráfoghatta volna a többségre, hogy az a házszabályok valamely intézkedésének, a házszabályoktól eltérő módon való hatályon kivül helyezésével a házszabályokat és igy a fönnálló ugynevezett alkotmányos formát megsértette.

Pedig határozott véleményünk szerint est modus in rebus, van ilyen alkalmas forma és meg van adva ezzel az a biztos mód is, melynek segélyével a házszabályok előzetes módosítása nélkül az obstrukciót esetről-esetre, mihelyt ez a Ház működését megakasztja és ezáltal az ország érdekét veszélyezteti, a képviselőház tetszése szerint rövid idő alatt meg lehet szüntetni anélkül, hogy a közvélemény annak a házszabályoktól eltérő megszüntetési módja miatt felzúdulhatna.

Az általunk kontemplált mód az lett volna, hogy a szabadelvüpárt, mondjuk a kormánypárt, valamelyik tagja indítványt tett volna arra nézve, hogy miután a kisebbség a vitát szándékosan kinyujtja azon czélból, hogy a többség ne határozhasson a napirenden levő tárgyban: — mondja ki a képviselőház, illetőleg annak szuverén többsége, hogy a vita megszakításával, illetve a feliratkozott szónokok mellőzésével szavazattal dönt és indítványozza egyuttal, hogy ezen indítványához a Ház összes tagjai egy teljes hónapig hozzászólhatnak, de ezen időpont lefolyása után egy bizonyos perczben a vita megszakításával és a még szólásra feliratkozott szónokok mellőzésével kérlelhetetlenül és visszavonhatatlanul szavazatával dönti el a kérdést.

Ezen esetben alig találkozott volna polgár az országban, a ki helyeselte volna a kisebbség azon vádját, mely szerint a többség a kisebbséget meglepte és hogy az pláne — risum teneatis — házszabálysértést követett el.

Az itten czitált levelekben azt is hangsulyoztuk, hogy miután megtörtént az a politikai hiba és közjogi tévedés, mely szerint a kormány feje, valamint a Ház elnöke ráfogták a Ház többségére, hogy az házszabálysértést követett el, az ily módon alkotott hamis látszat okvetlenül eltüntetendő.

Eltüntetendő pedig azért, mert ha azon látszat fennmarad, hogy a Ház többsége a házszabályok ideiglenes módosítására vonatkozó Dániel-féle, határozati javaslat elfogadásával a házszabályokat megsértette és igy ezen határozat törvényellenes módon hozatott, akkor szemben állunk azzal, hogy mindennemü határozat és pedig ugy a képviselőház belügyeire vonatkozó, mint azon törvényalkotást czélzó határozatok is, mely ezen törvénytelenül módosított házszabályok alapján hozatnak, érvénytelenek és semmisek lesznek, mert itten bizalmi nyilatkozatok nem változtatnak azon a jogelven, hogy a törvénytelen határozat alapján hozott törvények és határozatok eo ipso érvénytelenek és törvénytelenek.

De el kell tüntetnünk ezt a képzelt házszabálysértést és ezzel együtt azon tévhitnek árnyékát is, mely szerint a végrehajtó hatalom, a képviselőház pillanatnyi többségével, az u. n. lényegért az u. n. formát megsértheti, mert külön

Digitized by Google

éleménye.

ositsák fel arról, hogy
ikk 11. §. a korona
egre nézve semmi-
ommal, hanem csu-
gal ruházta föl. Mert
lesz, hogy a magyar
államhatalmi kérdés,
be juthatunk, hogy
m nélkül mérlegel-
lis viszonyaink közt
magyar vezényszó
röpirat szerint tehát
nk a jelenlegi vál-
állunk egy kisebb-
és nem szabaditjuk
szolutisztikus uralma
k ki ebből az alkot-
s pedig állandóan és
többségi elvet valló

05. augusztus 19-iki
ól:

k Márkus, a kitünő
iró fölötte érdekes
néten került ki a saj-
nlegi politikai hely-
pi részleteken felül-
rasságból tárgyalja a
fejlődését és össze-
sszapillantásból erős
következtetéseit, a
embert is méltán
nis a helyzet meg-
ódik, hogy a régi
ga szuverén több-
parlamentárizmus

Lenyomat az „ALKOTMÁNY" 1905. augusztus 13-iki számából:

»A kisebbségi elvet valló többség.« Ezen cimmel *Márk* Márkus röpiratot adott ki, a mely azt fejtegeti, hogy a politikai válságnak az a kutforrása, hogy a parlamenti többség kisebbségi elvek alapján áll. A kibontakozás utja ugy keresendő, hogy a nemzetet világositsák fel arról, hogy az 1867. évi XII. t.-c. 11. §-a a korona viselőjét a magyar hadseregre nézve semminemü abszolutisztikus hatalommal, hanem csupán alkotmányos felségjoggal ruházta fel és hogy a nemzet akkor hozhatja be a két állam kölcsönös védelmére szolgáló egész hadsereg kiegészitő részét képező magyar hadseregnél a magyar vezényszót, a mikor a nemzet azt az ország érdekében levőnek fogja tartani. Ezen röpirat szerint mindaddig benne maradunk a jelenlegi válságban, a meddig szemben állunk egy kisebbségi elvet valló többséggel és nem szabaditjuk fel magunkat a kisebbség abszolutisztikus uralma alól és csak akkor kerülünk ki az alkotmányellenes zsákutcából és pedig állandóan és gyökeresen, ha a nemzet többségi elvet valló többséget küld a Házba.

Lenyomat a „MAGYAR NEMZET" 1905. augusztus 13-iki számából:

»A kisebbségi elvet valló többség.« E cim alatt *Márk* Márkus röpiratot adott ki, a mely azt fejtegeti, hogy a mostani válság kutforrása az, hogy a parlamenti többség kisebbségi elvek

Digitized by OSZK

Digitized by Google

Digitized by Google

…addig, a míg a
…mus szelleme sze-
…gyetlen többség sem
…okra a kisebbséggel

…905. augusztus 12-iki
…ól:

…alló többség. E cim
…ot adott ma ki, a mely
…ai válság kutforrása
…bség kisebbségi elvek
tehát többségi elvül
…apján levő többséget
…denie, ha a helyzetet
…süra a kormány par-
…ogy ezt nem a több-
…rditva, t. i. a felelős
…épviselőháznak a par-

…ESTER JOURNAL"
…iki számából:

Eine Majorität, die ſich
…" erſchienene Broſchüre
…r's bezeichnet als die
…e den Umſtand, daß die
Baſis von Minoritäts-
…ißte nach der Anſicht des
…s Parlament entſenden,
Majoritätsprinzip accep-
…e Broſchüre befaßt ſich
…Charakter des Mini-
…chluſſe, daß ein ſolches
…n wird; im Gegentheil,
verleihe dem Abgeord-
…n Charakter.

…henaeum.

…ként a törvényhozásba küldeni, ha a helyzetet szanálni akarja. Szól a brosüra a kormány parlamentáris mivoltáról is, hogy ezt nem a többség adja meg, hanem forditva, t. i. a felelős miniszterium adja meg a képviselőháznak a parlamentáris jelleget.

Lenyomat a „PESTER LLOYD" 1905. augusztus 13-iki számából:

Unter dem Titel „**Die Majorität mit dem Prinzip der Minorität**" hat der Publiziſt Markus Márk eine Broſchüre herausgegeben, welche den Urſprung der gegenwärtigen Kriſe darin findet, daß die parlamentariſche Majorität eigentlich auf dem Prinzip der Minorität ſteht. Wenn die Situation ſanirt werden ſoll, muß eine Majorität ins Parlament kommen, die auf der Baſis eines ſolchen Programms ſteht, das als Prinzip der Majorität angenommen werden kann. Die Broſchüre vertritt überdies die Anſicht, daß es genügt, wenn die Regierung eine verantwortliche iſt; eine ſolche verleiht dann dem Abgeordnetenhauſe ipso facto den parlamentariſchen Charakter. (Ein Verlag iſt nicht angegeben. Preis 60 h.)

A »Jövendő« 1905. augusztus 13-i száma hosszabb cikket közöl e röpiratról, melyben azon konkluzióra jut:

„Ime a kibontakozás utja és a röpirat szerzője nem csekély elégtételére szolgálhat, hogy vezető politikusaink közül egyre többen fordulnak az egyedül idvezitő utra, elhagyván a meddő küzdőteret, a melyen a nemzeti akarat szuverénitasát akarták kivivni, pedig a nemzeti akarat épen azért van meg és épen azért szuverén, mert nem kell kivivni senkitől és semmitől!"

alatt *Márk* Márkus röpiratot adott ki, a mely azt fejtegeti, hogy a mostani válság kutforrása az, hogy a parlamenti többség kisebbségi elvek alapján áll. A nemzetnek tehát többségi — elvül elfogadható — programm alapján levő többséget kell a törvényhozásba küldenie, ha a helyzetet szanálni akarja. Szól a brosüra a kormány parlamentáris mivoltáról is, hogy ezt nem a többség adja meg, hanem forditva, t. i. a felelős miniszterium adja meg a képviselőháznak a parlamentáris jelleget.

Lenyomat a „FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG" 1905. augusztus 12-iki számából:

A kisebbségi elvet valló többség. Ilyen cim alatt épen most jelent meg *Márk* Márkus tollából egy aktuális politikai röpirat. Ez a közjogi tanulmány egészen uj szempontokból tárgyalja a jelenlegi válságot. Rámutat arra, hogy a nemzet az előző felelős kormánytól — azon tévtan hirdetése folytán, mely szerint a végrehajtó hatalom a lényegért a formát megsértheti — el fog fordulni. Rámutat azután arra, hogy a midőn az összes politikai pártok ráfogták azt az akkori képviselőházi többségre, hogy 18-án házszabálysértést követett el, valóságos csapást mértek alkotmányunk egész lényegét képező parlamentárizmusra, mert többségi elv nélkül nem egzisztálhat parlamentárizmus és parlamentárizmus nélkül nem létézhetik alkotmány. Szemben állunk egy alkotmányellenes többséggel, a mely a nemzet által felruházott korlátlan hatalomról a kisebbség javára lemondván, megfosztja egyuttal a nemzetet — a melyet a Házban egyedül ő képvisel — korlátlan intézkedési jogától és ezzel együtt szuverénitásától. Ezen röpirat szerint a kibontakozás utja ugy kere-

többségi elv a pa
rint nem állitatik ne
gondolhat pozitiv
szemben.

Lenyomat „AZ UJS

A kisebbségi
alatt *Márk* Márkus
azt fejtegeti, hogy
az, hogy a parlame
alapján áll. A nem
elfogadható progra
kell a törvényhozás
szanálni akarja. Szó
lamentáris mivoltár
ség adja meg, ha
miniszterium adja
lamentáris jelleget.

Lenyomat a „NE 1905. augus

Eine unter dem
zum Minoritätsprinzi
aus der Feder Mark
Quelle der gegenwärt
Parlamentsmajorität
prinzipien ſteht. Die
Verfaſſers eine Majo
welche auf der Baſis e
tablen Programmes
ferner mit dem parlam
ſteriums und gelangt
nicht von der Mehrhe
die verantwortliche
netenhauſe den parla

Digitized by Google

Digitized by Google

Hirlapok

Lenyomat a „BUDAPESTI NAPLÓ" 1905. augusztus 12-iki számából:

A kisebbségi elvet valló többség. Egy érdekes politikai röpiratnak a cime ez, a mely a mostani válságot mélyen látva, egészen uj és meglepő szempontok szerint tárgyalja. A szerző *Márk* Márkus, politikai irodalmunk régi, kitünő munkatársa. Szerinte a mai válságnak az az oka, hogy olyan többség került a képviselőházba, a mely a kisebbség abszolutizmusát hirdette és a mely most nem hivatkozhatik sem a koronával, sem a kisebbséggel szemben a többségi elvre. A megoldás csak az, ha többségi elvet valló többség kerül a parlamentbe. Ebből az alaptételből kiindulva elmésen, sok tudással és nagy elmeéllel foglalkozik a válsággal a szerző és régebbi jóslásainak meglepő beválását is felsorolja érvei között. Az érdekes füzet ára 60 fillér.

Lenyomat „A NAP" augusztus 15-iki számából.

A többségi elvről. Időnkint beleszól közjogi harcunkba egy ismert közgazdász: *Márk* Márkus és éles szemével és éles tudásával birálja a küzdelem fordulatait. Legutóbbi munkájának *A kisebbségi elvet valló többség* a cime s a mit benne elmond, nem jelentéktelen megfigyelés megszivlelendő eredménye. Hibáztatja, ha a parlamenti kisebbség nem parlamentáris fegyverekkel akadályozza meg a többségi elv diadalra jutását és érvényesülését, mert ezzel megfosztja a nemzet többségét korlátlan intézkedési jogától és ezzel szuverénitásától is. Az érdekes röpirat minden könyvesboltban megvehető.

Lenyomat a „MAGYAR SZÓ" 1905. augusztus 13-iki számából.

sendő, hogy a nem
az 1867. évi XII.
viselőjét a magya
nemü abszolutiszti
pán alkotmányos
ha a nemzet azzal
vezényszó nem val
akkor azon kedvez
objektive és minde
hetjük, vajjon a m
okvetlenül szükség
azonnali behozatalá
mindaddig benne
ságban, a meddig
ségi elvet való töb
fel magunkat a kise
alól és csak akkor
mány ellenes zsákut
gyökeresen, ha a
többséget küld a H

Lenyomat „A POLG

A kivezető u
politikai és közgaz
tanulmányt irt, a m
tóból. A tanulmány
zettel foglalkozik, d
emelkedve, tiszta el
mostani állapotok f
kuszálódását. E tört
logikával vonja le
melyek bármely p
érdekelhetnek. Szeri
oldhatatlansága onn
szabadelvüpárt elj
ségi hatalmát, a
jól fölfogott el

Digitized by Google

ben eszébe juthatna valamely kormánynak ráfogni magára az alkotmányra is, hogy az csak forma és a lényegért, t. i. a nemzet jól felfogott érdekéért felfüggeszti azt és a nemzetet gondnoksága alá helyezi. Aztán kereshetünk a nemzeten kivül álló birót, a ki eldönthetné a végrehajtó hatalommal szemben azt, hogy mi a lényeg és mi a forma és hogy az alkotmány nem csupán forma. Az eltüntetés és reparáczió pedig csak oly módon eszközölhető, hogy a miniszterelnök egyszerüen kijelenti, hogy tévedett akkor és az elhamarkodás eredménye volt az, a midőn ráfogta a többségre — az alkotmány és parlamentárizmus szelleme és lényege ellenére — hogy házszabálysértést követett el.

Ezen leveleket azzal fejeztük be, hogy mindezeket e perczben, a midőn a politikai hullámok oly magasra csapkodnak, a fentnevezett államférfiakkal, mint a szabadelvüpárt vezérlő férfiaival közölni hazafias kötelességünknek tartottuk.

Digitized by Google

II.

Miért nem utasitották a november 18-án állitólag elkövetett házszabálysértést a mentelmi bizottsághoz?

A midőn ezen két egymást kiegészitő levélben foglalt fejtegetésünkre a kompetens körök nem reagáltak * mindjárt a deczember 13-án a Házban történt rombolás után a fenti czim alatt a következőket irtuk : **

Hogy a czimben fölvetetett kérdésre a laikusok előtt is érthető módon válaszolhassunk, rámutatunk azon frappans körülményre, hogy a deczember 13-iki rombolással vádolt képviselők a rendőrség előtt uni sono azzal védekeztek, hogy a mit deczember 13-án a képviselőházban tettek, azt képviselői minőségben tették és a képviselőházban történtek miatt másnak, mint a képviselőháznak nem tartoznak felelősséggel és ezért fölöttük csupán a képviselőház itélkezhetik.

És miután ez ellenzéki képviselők ez egyhangu enunciációját ide rögzitettük, a következő kérdéseket intézzük az összes politikai pártokhoz :

I. Állithatja-e annyi joggal a november 18-iki állitólagos házszabálysértéssel vádolt képviselőházi souverain többség, hogy azt, a mit november 18-án szavazásával elkövetett, azt képviselői minőségben tette, mint a milyen joggal a deczember 13-iki rombolással vádolt képviselők állitották, hogy azt a rombolást, a mit deczember 13-án a képviselőházban végbevittek, képviselői minőségben tették ?

II. Áll-e legalább annyira a képviselőház souverain-többségére nézve, mint a mennyire ezen képviselőkre nézve az, hogy a képviselőházban történtek miatt másnak, mint a képviselőháznak nem tartoznak felelősséggel ?

III. Koncedálják-e azt, hogy a képviselőház többsége által azon a nov. 18-án állitólag elkövetett házszabálysértés felett éppen ugy, mint a deczember 13-iki rombolással vádolt képviselők rombolása felett csupán a képviselőház itélkezhetik ?

IV. Áll-e az, hogy a képviselőház többségét csak az esetben vádolhatják házszabálysértéssel, ha ráfogják azt, hogy a házszabályok reá nézve is kötelező törvényerővel birnak és hogy ő is köteles azokat oly szigoruan megtartani, mint a Ház elnöksége és a Ház minden egyes tagja ? Áll-e az, hogy ez esetben a Ház többsége ellen is, ha az a házszabályok ellen vétett, a házszabályok értelmében kell eljárni, és hogy felette is csupán a házszabályokban előirt fórum itélkezhetik és hogy ezen fórum csupán a házszabályokban foglalt megtorlási és büntetési intézkedéseket alkalmazhatná ?

* Kivétel Vörös László jelenlegi kereskedelemügyi miniszter ur, ki később, midőn az uj választás kiiratott, választói előtt hangsulyozta, hogy szó sem lehet arról, hogy november 18-án a képviselőházi többség holmi házszabálysértést követett el, hanem csak az hangsulyozható, hogy a szavazás meglepetésszerüen jött, de ez nem változtat a dolgon, miután a képviselőházi többség korlátlan ur a Házban.

** És ezt is közöltük az akkori vezérlő férfiakkal.

Digitized by Google

V. Áll-e az, hogy a képviselőházi többség a házszabályok betüje és értelme szerint a képviselőházat teljhatalommal képviseli és hogy a többség a Ház belügyeiben teljhatalommal és végérvényesen dönt? Áll-e az ennélfogva, hogy a november 18-iki állitólagos házszabálysértésért csak saját magának tartozhatik felelősséggel, és ha ő mint vádlott jelennék meg a Házban, senki más nem itélkezhetnék felette és senki más nem lehetne birája, mint ő maga? Áll-e az, hogy ez esetben az a csoda történnék, hogy vádlott és biró egy személyben jelennék meg a Ház előtt?

Ezen kérdések felvetése után azt kérdjük, vajjon, ha e kérdéseket figyelemmel elolvassák, nem hallják-e azt a homéri kaczajt, melylyel a Házban korlátlan hatalommal intézkedő többség fogadná a Háznak azt a tagját, a kinek eszébe jutna saját, vagy valamely politikai párt nevében a házszabályokra hivatkozva, azzal az inditvánnyal előállani, hogy a képviselőház többsége a november 18-iki házszabálysértésért a mentelmi bizottsághoz utasittassék?

Homéri kaczajba törne ki erre nemcsak a képviselőház többsége, hanem nagy Európa is, és pedig azon egyszerü oknál fogva, mert a házban korlátlan hatalommal rendelkező többség bizonyára nem volna olyan előzékeny a kisebbség iránt, hogy saját magát utasitsa a mentelmi bizottsághoz, annál kevésbé volna olyan kegyes, hogy a mentelmi bizottság azon javaslatát elfogadja, a mely esetleg azt proponálná, hogy a többség, mely korlátlan ur a Házban, egy bizonyos időre a Házból kizárossék, azaz egyszerüen kidobassék.

Egyszerüen kidobassék és ily módon a kisebbség egy varázsütésre, azaz a többségnek a Házból való egyszerü kidobásával többséggé metamorfoziálja át magát.

Azt hisszük, hogy ezek után a laikus előtt is tisztán fog állani az, hogy egyszerüen képtelenség és logikailag teljesen kizárt dolog arról beszélni, hogy a Házban korlátlan hatalommal intézkedő képviselőházi többség is a házszabályoknak alá volna vetve, azok ellen véthetne és azokat megsérthetné.

Képtelenség erről beszélni, mert sem a főrendiház jóváhagyása, sem a korona viselőjének sanctiója alá nem vetett házszabályokat, melyek nem egyebek, mint a Ház részéről a Ház elnöksége és a Ház egyes tagjai számára kiadott utasitások, — *az a képviselőházi többség, a mely a házszabályok felett áll, és nem a házszabályok állanak fölötte*, — azokat minden perczben ugy egészben, mint részben visszavonhatja, azoknak minden intézkedésétől bármely perczben tetszése szerint elállhat. Elállhat pedig azon egyszerü okból, mert ő a korlátlan ur, a legmagasabb és legutolsó fórum a Házban, a kit sem a Házon belül, sem a Házon kivül senki sem vonhat felelősségre. Nem vonhat felelősségre azért, mert ez egyszerü fizikai lehetetlenség. Fizikai lehetetlenség volna azon egyszerü okból, mivel magasabb fórum felette nincs és igy csak ő lehetne saját birája és csak ő itélkezhetnék saját maga fölött.

Nos, mi azt látjuk, hogy igen végzetes tévedésbe estünk. Mi u. i. nem vettük észre, hogy összetévesztjük a mi valódi parlamentárizmusunkat a lengyel nemzet szerencsétlen torzparlamentárizmussal, mely felvette magában a lengyel nemzetre annyira végzetessé vált liberum veto-t, a hires nie pozwalamot, a melylyel az akkori lengyel rendi országgyülés minden egyes tagjának veto-jogot adván, kiszolgáltatta magát minden egyes tagja önkényének és absolutizmusának, ki ezen jogánál fogva egymaga csinálhatott obstrukcziót és ily módon meggátolhatta hazájára nézve a legüdvösebb törvények és határozatok hozatalát. Ennek pedig az a végzetes eredménye volt, mint a történelem azt följegyzi, hogy 1764-ig 55 országgyülés által hozott határozat közül csupán 7 országgyülés határozata

Digitized by Google

emelkedett érvényre, a többi 48 országgyülés határozata pedig ily módon megsemmisittetett.

Megakadályozhatta igen könnyen, mert ehhez nem kellett egyéb, mint hogy az országház ablakához álljon és nie pozwalamot (nem engedem) kiabáljon és az ablakon kiugorjék.

Tudvalevő, hogy a jó ember azért sietett az ablakon kiugrani, mert jól tudta, hogy ezen merényleteért a jelenlevő követek különben agyonütnék.

Nem vesszük észre azt a végzetes tévedést, a melybe estünk azzal, hogy összetévesztjük a mi valódi parlamentárizmusunkat a lengyel nemzet szerencsétlen torzparlamentárizmusával.

A mi parlamentarizmusunk u. i., mely a magyar nemzet szabadságának és szuverénitásának biztositására szolgál és alkotmányunk egész lényegét magában foglalja, éppen az által vált valódi parlamentárizmussá és azért vált védbástyájává egyesek önkénye és absolutizmusa ellen, mivel a többség elvét emelte érvényre és hogy éppen azon logikus felfogásból indult ki, hogy a képviselőházi többség a képviselőház egyes tagjainak összességét teljhatalommal képviseli, és hogy ennélfogva a Házban levő kisebbséget absolute nemlétezőnek tekinti.

Abból a felfogásból indult ki u. i., hogy a képviselőház, ergo a többség az, mely a nemzetet teljhatalommal képviseli, hogy egyedül a Ház többsége az a közjogi faktor, a nemzet azon egyedüli mandatáriusa és az az egyedüli állami hatalom, mely a nemzet akaratát nyilvánitja és nyilvánithatja, és ennélfogva sem a Házon belül, sem azon kivül nem türhető semminemü hatalom, a mely egy perczig is megakadályozhatná a többséget abban, hogy a nemzet nevében végezze törvényhozási működését és hogy teljesitse kötelezettségeit.

Et nunc ad fortissimum ! Lássuk most, hogy tulajdonképen hogyan került a mi valódi parlameántrizmusunk a fejetetejére és miként jutott az a »nie pozwalamot« kiáltók kezébe.

Hát ennek egy igen kegyetlen fallacia az oka, melynek nemcsak az összes politikai pártok, hanem a nagyközönség is áldozatául esett.

A fallacia pedig abból áll, hogy mindnyájan egytől-egyig a képviselőházi többséget, mely természetesen a Ház egyes tagjaiból rekrutálódik, nem néztük jogi személynek, közjogi faktornak, nem néztük a házszabályok felett, a Ház elnöke és a Ház egyes tagjai felett álló legmagasabb és legvégső fórumnak, mely mint ilyen, igen természetesen, a házszabályok felett is korlátlan hatalommal rendelkezik és azoknak absolute nincsen alávetve, hanem a Ház többségét egyszerüen a Házban jelenlevő tagok legnagyobb csoportjának tekintettük és igy miután ezen legnagyobb csoport is a Ház jelenlevő tagjainak egyrészéből áll, azon hamis következtetésre jutottunk, hogy ez, t. i. a Ház jelenlevő egyes tagjainak legnagyobb csoportja, éppen ugy alá van vetve a házszabályoknak, mint a Házban jelenlévő többi egyes tagok és mint a Ház elnöksége,

Ez a kegyetlen fallacia abból áll, hogy nem vettük észre azt, hogy a házszabályoknak csupán a Ház elnöksége és a Ház egyes tagjai vannak alávetve és mint a Ház részéről nekik kiadott instrukciók, csak ezeket kötelezik. Kötelezik törvényerővel és pedig az 1848-iki törvény erejével, a melynél fogva a képviselőháznak belügyeire nézve autonómia adatott és melynél fogva a házszabályok jogérvénynyel felruháztattak.

Nem vettük észre azt sem, hogy még a nov. 18. előtti házszabályokban is ki van mondva az az elv, hogy a *Ház, ergo annak többsége engedelmével,* ugy a Ház elnöke, mint a Ház egyes tagjai is, a házszabályoktól eltérhetnek.

Digitized by Google

Nem vettük továbbá észre azt sem, hogy ezen házszabályokban éppen igy ki van mondva határozottan az az elv is, hogy azon véleményeltérés vagy confliktus fölött, mely a Ház elnöke és a Ház egyes tagjai közt támad, a Ház, ergo a Ház többsége, mint a legmagasabb és legutolsó fórum dönt, mivel a Ház, ergo a Ház többsége, mely a házszabályok fölött áll és azok fölött korlátlanul rendelkezik, egyedül és kizárólag illetékes a házszabályok magyarázására és azoknak tetszés szerinti módositására.

Nem vettük észre, hogy a házszabályok az elnökségnek *csupán az egyes tagokkal szemben adnak és biztositanak jogokat és viszont az egyes tagoknak az elnökséggel szemben, de absolute nem adnak és nem biztositanak* sem az elnökségnek, sem az *egyes tagoknak semminemü jogokat a szuverén hatalommal biró, sem a Házon* belül, sem a Házon kivül felelősségre nem vonható képviselőházi *többséggel, azaz saját legmagasabb és legvégső fórumával szemben.*

Hogy a házszabályok nem biztosithatnak a kisebbségnek a többséggel szemben semminemü jogokat, *az egyszerü mathematika.* Egyszerü mathematika azért, mert mihelyt parlamentárizmusunk a többségi elvet emelte érvényre és kimondta ezzel azt, hogy *a többség a Házban lévő tagok összességét képviseli* és kimondta eo ipso ezzel azt is, mint ezt már kifejtettük, hogy a Házban lévő *kisebbség absolute nem létezőnek tekintendő,* egyszerü fizikai lehetetlenség, hogy a házszabályok ezen *nem létező valaminek a többséggel szemben holmi jogokat biztositsanak,* mert nem létező valami nem lehet sem magán-, sem jogi személy, nem létező magán- vagy jogi személy pedig nem szerezhet magának semminemü jogokat.

De nem biztosithatnak a házszabályok a kisebbség számára a többséggel szemben semminemü jogokat, már a priori azért sem, mert feltéve, de meg nem engedve, hogy ha a november 18-ika előtt érvényben volt házszabályok foglalnának magukban egy olyan pontot, mely a kisebbségnek határozottan és világosan, állandóan és örökre biztositana holmi jogokat a többséggel szemben, *akkor ez a pont alkotmányunk tiszta fogalma és szelleménél fogva eo ipso érvénytelen és semmis volna.*

Semmis és érvénytelen volna azért, mert mint ezt már kifejtettük egy *országgyülés sem hozhat a következő országgyülés által meg nem változtatható törvényt vagy határozatot és nem dekretálhat a törvények megváltoztatására olyan módot,* a mely a következő országgyülés kezét *megköthetné* és megakadályozhatná egy perczig is, hogy a nemzet akaratát nyilvánithassa és törvényhozási kötelezettségét teljesithesse. Nem hozhat az országgyülés ilyen törvényeket, mert ez nem jelentene egyebet, *mint a nemzet szuverénitásának és szabad intézkedési jogának elkobzását.*

Jelen esetben pedig, a midőn a házszabályok a kisebbséget a többség fölé helyeznék és jogot adnának neki akármilyen módon megakadályozni, hogy a többség tetszése szerinti időben a nemzet akaratát nyilvánitsa és törvényhozási kötelezettségét teljesitse, ez egyenesen a nemzet szuverénitásának konfiskálását jelentené, miután a *többség szuverénitása a Házban azonos a nemzet szuverénitásával,* lévén a képviselőház többsége az egyedüli közjogi faktor, a nemzet *egyedüli mandatáriusa,* melynek segélyével *a nemzet közvetlenül nyilvánitja akaratát.* Hát ennek azt fogják ellene vetni, hogy hiszen, ha mi azt hangsulyozzuk folyton, hogy a képviselőház többsége a korlátlan ur a képviselőházban, a mely tetszése szerint intézkedhetik, miért vonjuk el tőle azt a jogot, hogy ő türhesse, hogy a kisebbség évekig peroráljon és évekig megakassza a törvényhozási működést?

Hát erre az a válaszunk, hogy a képviselőháznak mindenre van joga és

Digitized by Google

hatalma, tehát arra is van joga, hogy a kisebbségi véleményt magáévá tegy és ha neki ugy tetszik, azt elfogadja, de nincs arra joga, hogy a nemzet ált reá ruházott hatalomról lemondjon és átruházza azt a kisebbségre, mert a kisebb ség hatalma mindig az absolutizmust jelenti.

Nincs joga tehát, hogy hatalmának a kisebbségre való átruházásával magá megsemmisitse, mert nincs joga, hogy fölfelé vagy lefelé a nemzet az absoluti musnak szolgáltassa ki, mert ezzel megsemmisiti a nemzetet szuverénitását i

Nincs joga erre, mert magának a nemzetnek sincs joga arra, hogy rab szolgaságba vigye magát, épen ugy, mint a czivilizált országokban, hol a rab szolgaság meg van szüntetve az egyes egyénnek sincs joga, hogy rabszolgána adja el magát, mert egy ilyen szerződés a czivilizált országokban fennálló tör vények szerint semmis és érvénytelen.

Vizsgáljuk meg most, hogy miután az itt felsorolt alkotmányunk és parla mentárizmusunk lényegét képező sarkalatos elvek kikerülték figyelmünket é miután ily módon nyakig benne voltunk a fallaciában, mely szerint a házszabályo nak a Ház többsége is alá volna vetve, *micsoda képtelen dolgot eredményezett ez fallácia.* Azt eredményezte ugyanis, hogy mi a házszabályokban foglalt Ház elnökének szóló azon utasitást, a mely szerint mind az általános vitában mind a részletes tárgyaláskor a napirenden levő tárgyhoz csak egyszer szólha (211. §.), továbbá a házszabályok azon utasitását, mely szerint a Ház elnök a napirenden levő vitát addig be *nem zárhatja* és határozathozatal végett *szavazás alá nem bocsáthatja,* a meddig *szólásra feliratkozott tagok vannak :* — ezen utasi tásokat ugy magyarázzuk, hogy a Ház elnöke ezen utasitásoktól *még a Ház* ergo annak többsége *engedelmével sem térhet el.* A házszabályoknak ilyen inter pretációja mellett igen természetes, hogy azon hamis következtetésre jutottunk hogy a képviselőház többsége a Ház elnöke vagy a Háznak némely tagja részéről benyujtott oly irányu inditványt nem fogadhatna el, mely azt proponálná, hogy a Ház tekintettel arra, hogy a napirenden levő tárgy *eléggé* megvitattatott és a napirenden levő kérdésről a *pro és contra vélemények elhangzottak,* mondja ki hogy az elnök a napirenden lévő tárgyat a feliratkozott szónokok *mellőzésével* határozathozatal végett egyszerüen *szavazás alá bocsássa.*

Igenis azon alaposan hamis következtetésre jutottunk, hogy ez esetben is, a midőn ily irányu inditvány fekszik a Ház előtt, nem áll jogában a Ház több ségének, mint a Ház legmagasabb és legvégső forumának a szavazást elrendelnie és nem volna joga a házszabályok által a határozatok hozatalára előirt módtól eltérni, t. i. nem volna joga a vitát bezárnia, mig a szólásra feliratkozott tagok ki nem beszélik magukat. Nem volna joga erre, mert ez horribile dictu a *klotür* és a házban jelenlevő tagok szólásszabadságának *megfosztását* jelentené.

Nem volna joga erre, hanem a képviselőház, illetve a Ház többsége, a mely korlátlan ur a Házban, köteles volna épugy, mint a Ház elnöke és a Ház egyes tagjai, tehetetlenül ott állani és nemcsak a kisebbség egyes tagjainak nie pozwala mot hangoztató végnélküli beszédeit évekig türelmesen végighallgatni, hanem még a kisebbség által inscenirozott névszerinti szavaztatások és padok verdesé sében is gyönyörködni. Köteles volna annak daczára, hogy ezeknek a végnélküli beszédeknek és padok verdesésének szemmel láthatólag nincs más czélja, mint hogy a többséget megakadályozzák abban, hogy a nemzet akaratát nyilvánitsa és gátat vessenek annak, hogy a többség törvényhozási kötelességét teljesitse.

Igy történt tehát az a különös és minden logikát kigunyoló dolog, hogy a Ház többsége, melynek jogában áll a — sem a főrendiház jóváhagyása, sem a korona viselője sanctiójának alá nem vetett, tehát korlátlan hatalommal alkotott

Digitized by Google

házszabályokat egészben vagy részben hatályon kivül helyeznie és eo ipso jogában áll az, hogy a házszabályok által határozathozatalra előirt módtól minden perczben eltérjen, ha ezt a törvényhozási működés érdekében levőnek tartja — türte azt, hogy a kisebbség klotürt alkalmazzon szájára azáltal, hogy szóárjával évekig nem engedte, hogy szóhoz jusson és a házszabályokhoz nyuljon, azaz, hogy a házszabályoknak vagy egy részüknek hatályon kivül való helyezését czélzó határozatot hozhasson. Igy jutottunk a szerencsétlen lengyel nie pozwalamhoz, mert utoljára egyre megy az, akár egy lakonikus nie pozwalam kiáltással és az azt kiáltónak az ablakon való kiugrásával, akár pedig a kisebbség egyes tagjai által gyártott végnélküli, évekig tartó oratiókkal és padok verdesésével akadályozzuk meg a képviselőházat teljhatalommal képviselő többséget abban, hogy a nemzet akaratát nyilvánitsa és az ország halasztást nem türő, *vitális* ügyeit elintézhesse.

Igy jutottunk el odáig, hogy a kisebbségi elvet emeltük érvényre és a valódi parlamentárizmus tiszta fogalmánál fogva absolute nem létező kisebbséget a Házba közjogi faktornak csempésztük be és azt a többség fölé helyezvén, hatalmat adtunk annak a többség felett. Amig a képviselőházat képviselő többséget, a valódi teljhatalommal rendelkező közjogi faktort, a nemzeti akarat nyilvánitására egyedül hivatott mandatáriust csupán a Házban jelenlevő tagok egyszerü, hatalom nélküli legnagyobb csoportjának tekintettük, a mely a kisebbség akaratának van alávetve és ennek önkényétől függ, hogy a nemzet nevében szólhasson és a nemzet érdekében valamikép intézkedhessék.

Igy jutottunk azon kómikus helyzetbe, hogy ime a Házban két korlátlan hatalom áll egymással szemben. Az egyik a többség, a nemzet *valódi* mandatariusa, a mely a nemzet szuverénitásával van felruházva és a mely a nemzet nevében a Házban korlátlanul intézkedhetik. A másik korlátlan hatalom pedig a kisebbség, a nemzet *ál* mandatáriusa, az u. n. alkotmány *bástyája*, a mely azon hatalommal van felruházva, hogy a többséget, a nemzet *valódi* mandatáriusát alaposan megakadályozhassa abban, hogy az valamit a nemzet nevében szólhasson, vagy valamikép intézkedhessék.

Igy jutottunk azon komikus és alkotmányellenes helyzetbe, hogy mig a szabadelvü párt, azaz a többséghez tartozó politikai párt, a mely nem tudni, micsoda okból ráfogja magára, hogy november 18-án házszabálysértést követett el, azt hangoztatja, hogy alkotmányunkat csak ugy tarthatja teljes épségben és az országot csak ugy mentheti meg és a többség csak ugy nyilvánithatja a nemzet akaratát, ha *erőszakhoz* nyul és a házszabályokat, azaz azt az alaptörvényt alaposan megsérti és megszegi, a mely a Háznak autonomiát adott és a melynél fogva a házszabályok jogérvénynyel felruháztattak; addig a kisebbséghez szitó politikai pártok azt hangoztatják, hogy csak ugy menthetik meg az alkotmányt, ha szintén *erőszakhoz* folyamodnak és a miniszteri székek és az elnöki emelvény összerombolásával a többséget detronizálják és azt saját hatalmukba keritik; addig, mondjuk, a kisebbséghez szitó politikai pártokfennhangon azt hirdetik, hogy az országot csak ugy menthetik meg és alkotmányunkat csak ugy tarthatják fenn, ha a kisebbségi elvet emelik érvényre és ilyképen a házba bevonuló egy tuczat nemzetiségi képviselőnek módot nyujtanak arra, hogy a lengyel nie pozwalamot gyakorolják és hogy a nemzeti akaratot képviselő többséget és ezzel együtt a nemzetet szuverénitásától és intézkedési jogától *megfoszthassák*.

Igy jutottunk az alkotmányunk egész lényegét magában foglaló, parlamentárizmusunkra vonatkozó *bábeli zavarban* odáig, hogy Magyarország végre-

Digitized by Google

hajtó hatalma, mely többség fölött rendelkezett, fölosztatta a Házat és saját többségét haza kergette és nem a többség ellen, *nem a közte és a többség közt támadt konfliktus miatt appellál a nemzethez, nem a képviselőház, illetőleg az azt képviselő többség ellen, mint a törvényhozás egyik tényezője ellen veszi igénybe a korona viselőjének, mint a törvényhozás másik tényezőjének a Ház feloszlatására vonatkozó felségjogát*, hanem — risum teneatis — *a kisebbség ellen fordul a nemzethez*, a mely kisebbség parlamentárizmusunk tiszta fogalmánál fogva a Házban sem mint jogi személy, sem mint közjogi faktor *nem létezik és nem létezhetik*. Appellál a nemzethez és pedig maga a többség és ezen kisebbség között hatalmi kérdésben támadt konfliktus miatt. Igy jutottunk azon kómikus és parlamentárizmusunk fogalmát kigunyoló helyzetbe, hogy a magyar alkotmányos végrehajtó hatalom nem a maga számára, az általa esetleg véghezvitt alkotmányellenes ténykedéseért, hanem a *képviselőház*, illetőleg annak *többsége által a kisebbség ellen elkövetett állitólagos erőszakoskodásáért kéri az abszolutoriumot.*

Igy jutottunk odáig, hogy a nemzet itélete alá *olyan kérdés eldöntését bocsátottuk*, a mely végérvényesen, alkotmányunk tiszta fogalmánál fogva, *rég el van már döntve* és pedig oly értelemben, hogy a kisebbség, a mely a Házban korlátlan hatalommal intézkedő többségnek alá van vetve és a többség közt, a felette álló korlátlan ur közt, *sohasem támadhat hatalmi kérdésben semmiféle konfliktus.*

Igy jutottunk olyan alkotmányellenes circulus vitiosusba, a melyből nincs menekvés.

Nincs menekvés ebből azért, mert ugyan *micsoda itéletet hozhat a jelen* esetben *a szegény nemzet?* A nemzet ugyanis, mivel parlamentárizmusunk a svájczi referendumot nem vette fel magába, egyáltalában nem dönthet konkrét kérdések felett, hanem csak a felett, hogy a perlekedő felek közül melyik az, a kihez bizalma van.

Azon esetben tehát, midőn az alkotmányos végrehajtó hatalom, mint a törvényhozás egyik tényezője és a képviselőház, illetőleg a többség, mint a törvényhozás másik tényezője között támadt konfliktus kerül a nemzet itélőszéke elé, azt dönti el szavazatával, hogy melyik távozzék el a helyéről, a többség-e, vagy a végrehajtó hatalmat képviselő felelős kormány? Abban az esetben, ha azt kivánja, hogy a kormány távozzék, akkor olyan többséget küld a Házba, a mely azt nem támogatja és kényszeriti helyének elhagyására. A másik esetben elkergeti a feloszlatott Ház volt többségét, a mely konfliktusba került a kormánynyal és választ olyan többséget, a mely azt támogatja.

De mit tegyen a nemzet a jelen esetben, a midőn az alkotmányos végrehajtó hatalom, a mely nem felelős a többség ténykedéseiért, nem a saját ténykedését, hanem a többség és a kisebbség között hatalmi kérdésben támadt konfliktust, illetőleg a többség által a kisebbség ellen állitólag elkövetett erőszakoskodást terjeszti a nemzet itélőszéke elé?

Hát itten is csak ugy dönthet a nemzet, hogy a két perlekedő fél közül vagy az egyiknek, vagy a másiknak ad igazat. Tehát vagy a többséget kényszeriti helye elhagyására, vagy a kisebbséget. Tehát vagy csak többséget küld fel a Házba, vagy csak kisebbséget. Itten pedig megakadna egy kissé a nemzet, mert itt kezdődik a fizikai lehetetlenség. És pedig azért, mert többség kisebbség nélkül és kisebbség többség nélkül egyáltalában nem képzelhető és körülbelül az eddigi tapasztalások után az sem képzelhető el, hogy a nemzet, — mely maga is csak nagyon ritkán egyhanguan, hanem rendesen csupán többséggel választja a képviselőket — egyhanguan szavazó országgyülést küldjön a Házba.

A nemzet tehát csak azt teheti, a mi emberi számitás szerint minden esetre be is fog következni, *hogy többséget is és kisebbséget is fog küldeni a Házba.*

Digitized by Google

De akkor azzal a nagy bajjal állunk szemben, hogy ott leszünk, a hol voltunk, mert a kisebbség joggal hivatkozhatik arra, hogy a nemzet azzal a ténynyel, hogy ujból küldött kisebbséget a Házba, az ő javára döntött, t. i. hogy a többség a kisebbség hozzájárulása nélkül nem nyulhat a házszabályokhoz és hogy ily módon a nemzet a kisebbségi elvet, a lengyel nie pozwalamot emelte érvényre, és azt nemcsak a többséggel egyenrangunak ismerte el, hanem föléje is helyezte. És akkor ott vagyunk, a hol voltunk, mert a következő képviselőházi többség is éppen olyan tehetetlenül fog állani a kisebbséggel szemben, a mely elől-ről fogja kezdeni a végnélküli beszédeket és a mely meg fogja akadályozni azt, hogy a többség a házszabályok módositására vonatkozó határozatot hozhasson és törvény hozási működését gyakorolhassa. Azon okoskodás pedig, mely szerint a képviselőházi többség illetékes volna a megelőző képviselőházi többségnek az általa elkövetett házszabálysértésért *és a kisebbség ellen elkövetett állitólagos erőszakoskodásért az abszolutóriumot megadni, magától romba dől.*

Rombadől magától azért, mert, mihelyt a kormány és az előző feloszlatott országgyülés többségéhez tartozó tagok fennhangon elismerték azt az ország előtt, hogy a többség a kisebbség akaratától függ, ezzel megfosztották magukat még azon esetre is, ha ismét mint többség térnek is vissza, azon jogtól, *hogy emanczipálják magukat a kisebbség hatalma alól és hogy pláne,* mint az előző képviselőházi többség fölött álló fórum szerepeljenek azon czélból, hogy annak, t. i. az előző képviselőházi többségnek abszolutóriumot adjanak az általa elkövetett házszabálysértésért és ebből folyólag az általa a kisebbség ellen elkövetett erőszakoskodásért.

Ezek szerint tehát nincs menekvés az alkotmányellenes circulus vitiosusból, a melybe jutottunk, mert akár a kormánypárt, akár azon politikai pártok, a melyek jelenleg kisebbségben vannak, nyernek többséget, ott vagyunk, a hol voltunk.

És pedig azért, mert ha a jelenleg kisebbségben volt politikai pártok nyernek többséget, akkor szemben állanak a többségben volt kormánypárttal, a mely mint kisebbség vonul be a Házba, mert ez a kisebbség a többség fölött szintén azt a hatalmat igényli magának, a mely hatalmat a volt kisebbség a mult ülésszakban vindikálta magának.

Hiszen ez a kisebbséggé átváltozott volt többség is joggal hivatkozhatik nemcsak a nemzet itéletére, hanem a volt kisebbség azon enunciácziójára, hogy a többség alá van vetve a kisebbségnek.

Ez volna csak a valódi tableau!

Eddig terjed az, a mit irtunk, mielőtt ismertük az előző kormány által minden ok nélkül kiirt választások eredményét.

Digitized by Google

III.

A nemzet salamoni itélete.

És ime, mit tett a nemzet? A nemzet salamoni itéletet hozott. A volt felelős kormánynak, mely annak daczára, hogy többség fölött rendelkezett, mégis feloszlatta a Házat és a nemzethez appellált — kisebbséget adott azért, mert látta, hogy ez a többséggel nem boldogulhat, a volt kisebbséget pedig többséggé változtatta át és pedig azért, hogy lássa, miként boldogulhat ő a kisebbséggel, a melyet ő emelt érvényre.

És ime, szemben állunk egy szörnyü közjogi képtelenséggel.

Szemben állunk ugyanis egy a kisebbségi elvet valló többséggel. Szemben állunk egy többséggel, mely a kisebbségi elvnek, ergo a kisebbség abszolutisztikus uralmának és a kisebbségi meggyőződés infallibilitása hirdetésének köszöni létét.

Szemben állunk egy többséggel, melylyel egyidejüleg az obstrukczió réme, a törvényhozási müködés sistálása és az alkotmány teljes felforgatása vonult be a Házba.

Szemben állunk egy többséggel, mely eleve detronizálta magát és mint tulerő eleve kapitulált a kisebbség, ergo a kisebb erő előtt.

Szemben állunk egy többséggel, mely sem a korona viselőjével, illetőleg a felelős végrehajtó hatalommal, mint a törvényhozás másik tényezőjével szemben, sem a kisebbséggel szemben nem hivatkozhatik a többségi elvre.

Szemben állunk egy többséggel, a mely ha nem is direkte, de indirekte megfosztotta magát a határozathozatalra való képességétől, a melynek tehát képessége nincs és ennélfogva igénye sem lehet kormányalakitásra

Szemben állunk egy többséggel, a mely a kisebbségi abszolutizmust inaugurálta és a parlamentárizmus felforgatásának utat nyitott és a mely ennél fogva sem alkotmányosnak, sem parlamentárisnak nem tarthatja magát.

Szemben állunk egy többséggel, mely képtelen a reá rótt feladatot teljesiteni, hogy mint a törvényhozás egyik tényezője funkczionáljon.

Szemben állunk egy többséggel, mely abszolute nem képes törvényalkotásra és a nemzet akaratának érvényesitésére.

Szemben állunk egy többséggel, melynek a kisebbség minden perczben klotürt alkalmazhat szájára és szóárjával gátat emelhet annak, hogy az szóhoz juthasson.

Szemben állunk egy többséggel, mely a legheterogénebb elveket valló frakcziókat foglalja magában és a mely a legjobb akarat mellett sem képes kormányalakitásra vállalkozni, mert ott van háta mögött az atra cura, a sötét gond és az a félelem, hogy akármilyen üdvös megoldást létesit is, ott lesz a kisebbség obstrukcziójával és ha nem teljesiti utolsó betüig mindazon ellentétes igéreteket, a melyeket minden frakczió az utolsó választáson a nemzetnek derüreborura igért, denuncziálni fogja a nemzetnek, hogy ez a többség is »csak a hatalom birtokáért állott az udvar zsoldjába.«

Digitized by Google

Igy tehát szemben állunk egy *alkotmányellenes többséggel*, a mely a nemzet által reáruházott korlátlan hatalomról a kisebbség javára lemondván, megfosztja egyuttal a nemzetet — a melyet a Házban egyedül ő képvisel — korlátlan intézkedési jogától és ezzel együtt szuverénitásától.

Szemben állunk egy kisebbségi elvet valló többséggel, a mely annak daczára, hogy az alkotmány egész lényegét képező, a többségi elven alapuló parlamentárizmus fennállását lehetetlenné teszi, és azt teljesen megsemmisiti, mégis alkotmányos és parlamentáris többségnek nevezi magát és azzal tetőzi a dolgot, hogy a jelenlegi kormányt, t. i. a Fejérváry-kabinetet, a mely minden ténykedéséért vállalja a felelősséget és a király kezébe az alkotmány és az alkotmány lényegét képező parlamentárizmus épségben tartására letette az esküt és igy a 48-iki törvény értelmében par excellence felelős miniszterium és igy az alkotmányosság minden jellegével bir, azzal vádolja, hogy az nem alkotmányos és nem parlamentáris kormány.

De szemben állunk egy minden logikát fejtetőre állitó jelenséggel.

Szemben állunk azzal a furcsa jelenséggel, hogy folyó évi julius hó 23-án egy a volt kisebbséghez és jelenleg a koaliczió vezérlő-bizottságához tartozó államférfiu a »Budapesti Hirlap«-ban első helyen megjelent czikkben azt fejtegeti nekünk per longum et latum, hogy csak az parlamentáris kormány és csak az törvényes és alkotmányos kormány, a mely a képviselőházi többségre támaszkodik és hogy továbbá folyó évi julius hó 23-án szintén a volt kisebbséghez tartozó és jelenleg szintén a koaliczió vezérlő-bizottságához tartozó vezérlő politikus azt irja szóról-szóra a »Magyarország« czimü napilap vezérczikkében: »Ismétlem, a felelősség és a parlamentáris jelleg azonos fogalmak.

»Felelősség alatt azt értjük, hogy a kormány a parlamenti többség nézetei szerint járjon el. Ugyan ezt értjük aparlamentáris jelleg alatt is.«

»*Mikor egy kormány valamely intézkedését, felelősségére hivatkozva, teljesiti, akkor nem művel egyebet, mint hivatkozik a képviselőház utólagos jóváhagyására. Vagyis: többségére hivatkozik.*«

Bátrak vagyunk tehát azon szerény kérdést intézni ezen nagyrabecsült két vezérlő politikushoz, vajjon melyik elvet vallották mult év deczember 13-án, a midőn mint a volt kisebbség tagjai egész szivből tapsoltak annak, hogy a kisebbség azon miniszterek székeit rombolta össze, a kik a képviselőházi többség nézetei szerint jártak el, a kik ergo többségre támaszkodtak és arra hivatkoztak, hogy ők csak a többségnek tartoznak felelősséggel; és milyen elvet vallottak akkor, a midőn a többség határozatát semmibe sem vették és a többség tagjait — és pedig azon többség tagjait, a kik a hires »Jog, törvény és igazság« jelszavak alatt választattak — honárulóknak deklarálták azért, mert a kisebbség véleményét nem respektálták és nem tartották annak véleményét csalhatatlannak és szentnek? Kegyeskedjenek továbbá nekünk megmondani azt is, milyen elvet vallanak most, a midőn mindenkit, a ki a jelenlegi különböző frakcziókból összeverődött többség véleményét nem respektálja és nem tartja azt csalhatatlannak és szentnek, honárulónak kiáltják ki.

De kegyeskedjenek nekünk megmondani, hogy milyen csodaelemekből álljon a jelen körülmények között azon felelős kormány, a mely támaszkodhatnék a jelenlegi többségre, a mely többség saját magára sem támaszkodhatik, miután ő maga a kisebbség kegyelmétől függ, hogy valamely határozatot hozhasson és pláne a jelen esetben, amidőn oly tehetetlenül áll itten, szemben találván magát olyan tekintélyes kisebbséggel, a mely évekig obstruálhat, évekig verdesheti a padokat.

Hogy egy felelős kormány, a mely felelősséggel tartozik a képviselőháznak,

Digitized by Google

ergo a képviselőházi többségnek, nem volna eo ipso parlamentáris kormány, azt most halljuk először.

Mert az a körülmény, hogy valamely ujonnan kinevezett kormány a Házban nem bir pillanatnyilag többséggel, és ez okból kénytelen a Házat elnapolni vagy feloszlatni, az nem vetközteti ki azt a kormányt sem felelős, sem parlamentáris voltából; mert hiszen ha feloszlatja is a Házat, nem vonja ki magát a felelősség alól, mert akkor is az ujonnan választott képviselőháznak, illetőleg annak többségének tartozik felelősséggel és igy mindig felelős és parlamentáris jelleggel bir.

Hiszen éppen ellenkezőleg áll a dolog, mint ezt »Az alkotmányos ut a kivezető ut« czimü röpiratunkban eléggé kifejtettük. A dolog ugyanis ugy áll, hogy mihelyt nincs felelős kormány, nincs parlamentáris többség és nincs parlamentáris országgyülés, mert csak a felelős minisztérium intézménye kölcsönzi a képviselőháznak a parlamentáris jelleget; mindaddig ugyanis a meddig a végrehajtó hatalom a korona viselője kezébe volt letéve, az 1848 előtti rendi országgyülés nem volt egyéb mint törvényeket gyártó gyülekezet. a mely hozhatta a törvényeket, de tehetetlenül állott a királyi közegekkel szemben, ha azok a hozott törvényeket nem hajtották végre. mert sem azokat, sem a király sérthetetlen személyét nem vonhatta felelősségre.

Hogy a jelenlegi kétségbeejtő körülmények között, a midőn a magyar alkotmány és az alkotmány lényegét képező parlamentárizmus fejtetőre van állitva *és a midőn a jelenlegi többség, ha nem is direkte, de indirekte megfosztotta magát a határozathozatalra való képességétől*, melyik kormány volna a valódi parlamentáris kormány, azt őszintén megmondjuk.

Nézetünk szerint u. i. az a kormány volna a valódi parlamentáris kormány, a mely a többségi elven alapuló parlamentárizmus megmentésére vállalkoznék és a király kezébe az alkotmány és az alkotmány lényegét képező parlamentrizmus épségben tartására tett eskünél fogva a jelenlegi kisebbségi elvet valló és igy a kisebbségi abszolutizmusnak utat nyitó többséget nem ismerné el sem alkotmányosnak, sem parlamentárisnak és feloszlatná a Házat, uj választásokat rendelne el mindaddig, a mig a nemzet többségi elvet valló többséget nem küld be a Házba, mely többség az alkotmány lényegét képező parlamentárizmus fennállását biztositja.

Nemde igen érdekes dolog az, hogy a jelenlegi többség, a mely annak daczára, hogy a kisebbségi elvet vallja és igy a parlamentárizmus fennállását lehetetlenné teszi, mégis parlamentáris többségnek tartja magát és egy lélegzet alatt a jelenlegi felelős kormányt, a mely még egy párthoz sem tartozik és igy a legkisebb párt fölött sem rendelkezik, mégis nem parlamentárisnak tartja. Hiszen ezen logikánál fogva — mely szerint ő magát, kisebbségi elvet vallása daczára, parlamentárisnak tartja — a jelenlegi kormányt, mely a legtörpébb kisebbség fölött sem rendelkezik, a legparlamentárisabb kormánynak kellene tartania!

Azt hiszszük, hogy mindezen felfordult állapotok és jelesen azon türhetetlen helyzettel szemben, mely szerint az alkotmányos magyar királyságban évek óta fel van függesztve az alkotmány és sistálva van a törvényhozási müködés, első sorban a korona viselőjének, mint az alkotmányra felesküdött legfőbb őrnek vált kötelességévé, hogy miután a lemondott és állitólag felelősséggel nem tartozott u. n. ügyvivő miniszterium már eltávozott helyéről és immár a jelenlegi kormányban felelős miniszteriummal rendelkezik, ennek utján a nemzetet az alkotmányon kivüli állapotból kiragadja és a megdermedt törvényhozásba életet leheljen.

Digitized by Google

Kötelességévé vált, hogy jelenlegi felelős kormánya utján fölvilágositsa a nemzetet azon veszélyes nagy tévedésről, a melybe ejtetett azon tévtan hirdetésével, mintha a kisebbség, a mely obstrukciójával meggátolhatja a többséget a törvényalkotásban és a nemzetnek annyira szükséges üdvös intézmények létrehozatalában és a produktiv munkában — az alkotmány bástyája volna.

Kötelességévé vált a korona viselőjének az alkotmány épségben tartására tett szent esküjéből kifolyólag, hogy a nemzetet arra szólitsa föl, hogy nem a saját magát megsemmisitő, kisebbségi elvet valló, hanem többségi elvet hirdető többséget küldjön a Házba, olyan többséget, a mely nem rendeli magát alá a kisebbség abszolutisztikus uralmának és nem helyezi maga fölé a kisebbség akaratát, a mely meggátolhatja, hogy törvényhozási kötelezettségét teljesitse.

Véleményünk szerint, miután a jelenlegi többségnek az volt az első sietős munkája, hogy megsemmisitette az előző képviselőházi többség azon határozatát, mely a törvényhozási működést lehetővé tette volna, és ezáltal tárt kaput nyitott az obstrukciónak és ezzel állandósitotta a Házban a kisebbség abszolutisztikus uralmát és az azzal járó anarchiát; a jelenlegi felelős kormánynak nem lehet más feladata, mint hogy a kibontakozáshoz egyedül vezető alkotmányos utra lépjen. Ezen czélból pedig nem tehet egyebet, minthogy mindenek előtt a nemzetet fölvilágositja, hogy itten nem az alkotmány megsemmisitéséről és a felülről jövő abszolutizmus inaugurálásáról, hanem éppen az alulról rendszeresitett kisebbségi önkényuralom megszüntetéséről és az alkotmány helyreállitásáról, azaz a salus rei publicae-ról van szó.

Ha pedig ez megtörtént, igénybe veendő azután ezen felelős kormány által — igenis, a mostani felelős kormány által* — a Ház föloszlatására vonatkozó felségjog és fölhivandó a nemzet, hogy többségi elvet valló többséget küldjön be a Házba, a mely hivatkozhatik a többségi elvre ugy a kisebbséggel, mint a korona viselőjével, illetőleg a felelős végrehajtó hatalommal szemben. *És elrendeli pedig az uj választásokat mindaddig, a meddig a nemzet többségi elvet valló többséget nem küld a Házba*, a mely az alkotmány sarkalatos elveinek megfelel és a mely által az alkotmány nem válik illuzóriussá.

A mi pedig az úgynevezett ex-lex-állapotot illeti, az a határozott véleményünk, hogy itten nem törvényen kivüli állapottal, hanem a magyar közjogra a képviselőházi többségnek hatás és hatalmi körére vonatkozó nagy tévedés által előidézett bolond állapottal állunk szemben.

Bolond állapot ugyanis az, hogy azon többséggé vált kisebbségek, a melyek megakadályozták az előző képviselőházi többséget abban, hogy a budgetet és ujonczjutalékot megszavazza a folyó évre, felelősségre akarják vonni a jelenlegi felelős kormányt törvénytelen adószedésért, holott a mult évben volt többség nem tagadta azt meg sohasem, sőt hallgatólag abba beleegyezett, mert ha nem

* Hangsulyozzuk *igenis a jelenlegi felelelős kormány által*, a melynek bátorsága volt a legnagyobb terrorizmussal szembeszállani és alkotmányunkon a felelős miniszterium intézményének félrelökésével és annak helyébe az alkotmányellenes homo regiusok léptetésével — ütött résbe lépni és azt betölteni, visszaadván a nemzetnek felelős miniszterium intézményeit és ezzel helyreállitván az 1867 : XII. t.-cz. 25. és 54. §§-ban annyira hangsulyozott teljes és valódi alkotmányt, és megszüntetvén ezzel azon alkotmányellenes állapotot, mely szerint a képviselőház ismét közvetlenül a korona viselőjének sérthetetlen szent személyével került szembe és mely szerint ismét visszahelyeztettünk azon 1848 előtti tehetetlen állapotba, a melyben a nemzet a rendi országgyüléssel együtt sinlődött, a midőn t. i. a korona viselőjének sérthetetlen és felelősségre nem vonható személye kezébe volt letéve a végrehajtóhatalom.

Digitized by Google

egyezett vona bele, azt minden perczben megtagadhatta volna, mert hiszen ebben nem akadályozta volna meg a kisebbség.

Bolond állapot az, hogy az előző többség maga, a mely a Házban a túlerőt képezte, force majeurnek tekintette a kisebbséget, a mely a kisebb erőt képezi és megakadályoztatta magát ezáltal a folyó évi költségvetés és ujonczjutalék megszavazásában.

Bolond állapot az, hogy a többséggé vált kisebbségek azért akarják felelősségre vonni a jelenlegi felelős kormányt, hogy az az úgynevezett ex-lex-állapotban veszi igénybe a korona viselőjének a Ház elnapolására vonatkozó felségjogát, a midőn ők maguk erőszakosan és alkotmányellenesen idézték elő ezt az u. n. ex-lex állapotot és ily módon ők maguk akarják lehetetlenné tenni, hogy a korona viselője a Ház elnapolására vonatkozó felségjogát egyáltalában gyakorolhassa és igy egy alkotmányellenes fogással meg akarják fosztani a korona viselőjét, mint az alkotmány legfőbb őrét, hogy felelős kormánya utján gyakorolhassa elnapolási és a Ház feloszlatására vonatkozó felségjogát és hogy egy olyan képviselőházat, mely nem teljesíti törvényhozási kötelezettségét, sőt az alkotmány felforgatását idézi elő, feloszlathasson és a nemzethez appellálhasson.

Hiszen ha állana az a képtelenség, hogy a korona viselője, a midőn felelős miniszteriuma utján a Házat föl akarja oszlatni, csak olyan felelős miniszterium utján gyakorolhatná ebbeli felségjogát, a mely azon többségből kerül ki, a mely leszavazta az ügyek élén álló felelős kormányt és az a képtelenség állana, hogy a leszavazott kormány nem parlamentáris és alkotmányellenes, akkor sohasem juthatna a korona viselője ezen felségjoga érvényesítéséhez, *mert egy olyan kormány, mely azon többségből kerülne ki, mely az ügyek élén álló kormányt leszavazta, bizonyára megtagadná azt, hogy a Ház feloszlatására javaslatot terjesszen a korona viselője elé*, de még azon esetben, ha ebbe belemenne, a korona viselője nem érne czélt a nemzethez való appellálásával, mert az ilyen kormány bizonyára nem fogja propagálni a választók előtt a korona, illetőleg a leszavazott felelős kormány azon felfogását, melyért azt leszavazta.

Igen furcsa állapot végül az, hogy a jelenlegi többséggé átváltozott kisebbségek a jelenlegi felelős kormányt annak daczára, hogy ő az elnapolási felségjogot az 1867 : X. törvényczikknek megfelelőleg kellő időben vette igénybe, nem tartják alkotmányosnak és törvényesnek, mert szerintük ez az elnapolás az úgynevezett ex-lexben történt, t. i., hogy az előző kormánynak a folyó évre az adószedés és ujonczjutalék nem lett megszavazva, holott ez a többség maga volt az, a mely az előző kormányt nem merte felelősségre vonni és a vádlottak padjára ültetni azon cselekedeteért, hogy meg nem szavazott adóból a folyó évben teljesített fizetéseket. És pedig azért nem merte felelősségre vonni ezen cselekedetért, mert ezen többség maga azon szempontból indult ki, hogy a volt felelős kormány a midőn az adót szedte, többséggel birt, a mely nem tagadta azt meg. Hogy pedig ez a többség ezen szempontból indult ki, hogy a folyó évben befolyó adót az előző többség által meg nem tagadott adónak tekintette, bizonyítja az az eklatáns körülmény, hogy ezen többség összes tagjai a jelenlegi kormány alatt az augusztusi negyedre eső képviselői fizetést szépen felvették, a mit bizonyára nem tesznek, ha arról lettek volna meggyőződve, hogy ezen fizetés alkotmányellenesen és törvénytelenül szedett adóból származik.*

* Nem magyarázható meg végül az, hogy úgy az előző, mint a jelenlegi felelős kormány az u. n. ex-lexben csupán bizonyos perczentek erejéig vállalta a felelősséget. Vállaltak ugyanis a felelősséget az indirekt adó és az állam többi nagymérvü jövedelmeiből folyó összegek beszedéséért, de nem vállalták a felelősséget a direkt adó beszedése és

Digitized by Google

Szerintünk tehát a jelenlegi felelős kormány bátran vállalhatja a felelősséget úgy a Ház elnapolására nézve, mint azon adóösszeg beszedéséért és újonczkontingens besorozásáért, mely az 1904. évre az előző felelős kormánynak meg lett szavazva azon idő alatt, a mely alatt a nemzetnek a kisebbség uralma alól való kiragadásáért és igy az alkotmány helyreállításáért küzd, mert az az új többség, a mely a többségi elvet fogja vallani, bizonyára nem fogja a vádlottak padjára ültetni azért, mivel az előző abszolutisztikus kisebbség megakadályozta az előző képviselőházi többséget, hogy a folyó évre a költségvetést és ujonczjutalékot megszavazza.

A mi azt illeti, hogy ezen kormány bizalmatlansági szavazatot kapott, hát nekünk az a véleményünk, hogy miután a bizalmatlansági nyilatkozat a többség részéről a Ház elnapolását tartalmazó királyi kéziratnak a Ház elnöke részéről való átvétele után történt, az nem érintheti többé a kormányt, mert ezzel a Ház berekesztettnek volt tekintendő.

Mert ha állana az, hogy az elnök a királyi kéziratot félreteheti, akkor ki volna játszva az elnapolásra vonatkozó felségjog, azaz az elnapolástól várt hatás. Hiszen a jelen esetben is, föltéve, hogy a korona viselője az elnapolással azt akarta elérni, hogy a jelenlegi kisebbségi elvet valló többségnek se álljon módjában a kormánynak bizalmatlanságot szavazni, a királyi leirat félretételével a korona által az elnapolástól várt hatás ki lenne játszva és igy a koronának a Ház elnapolására vonatkozó felségjoga értéknélkülivé válnék.

De nézetünk szerint egészen alkotmányosan jár el a felelős kormány akkor is, ha — annak daczára, hogy bizalmatlansági szavazatot kapott — kellő időben igénybe veszi a koronának a Ház elnapolására vonatkozó felségjogát és pedig igénybe veszi azt azon czélból, — mint ez rendesen történni szokott, — hogy az elnapolás tartama alatt a Ház tagjaival a Házon kivül érintkezzék azért, hogy kisérletet tegyen arra nézve, hogy őket felfogásának megnyerje és ne legyen kénytelen a Házat feloszlatni és a nemzethez appellálni.

A mi pedig az önkéntesen befizetett adók a törvényhatóságok által való visszatartását és az önkéntesen jelentkezett ujonczok sorozásának megtagadását illeti, az a véleményünk, hogy ezáltal a törvényhatóságok egyszerüen az egyéni jog szabad igénybevételét gátló cselekményt követnek el, mert mindazok, a kik önkéntesen fizetik az adót ennek a kormánynak és önkéntesen állanak be a hadseregbe, ezt a kormányt alkotmányosnak tartják és ezenkivül saját jól felfogott érdekükben teszik azt, mert nem akarják, hogy a kormányzási eszközök hiányában az anarchia azonnal beálljon és a vagyon- és életbiztosság egyszerre veszélyeztetve legyen.

annak behajtásáért vagy legalább ennek az állam javára való biztositásáért, melynek elmulasztása az államra nagy kárral jár. — Vállalták aztán a felelősséget mindazon inproduktiv kiadásokért, a melyekkel teljesitették tisztviselői és képviselői fizetéseket és az állami adóságok után járó kamatok folyóvá tételét.

De nem vállalták a felelősséget, azaz nem érezték magukat kötelezve vállalni a felelősséget, azon az országra nézve annyira szükségessé vált produktiv kiadásokért, a melyek a magyar állam fizetési képességének fentartására szolgálnának.

Megmagyarázhatlan dolog ez, mert hiszen, ha úgy az előző, mint a jelenlegi felelős kormány ugy tekintette a dolgot, hogy az az előző képviselőházi többség, a midőn a volt kisebbség obstrukcziója következtében nem jutott ahhoz, hogy megszavazza a folyó évi költségvetést, annyit jelent, mintha azt megtagadta volna, akkor nem lett volna szabad sem az előző, sem a jelenlegi felelős kormánynak a folyó évben az állam vagyonának egy filléréhez sem nyulnia, akár az indirekt adóból akár az állam más jövedelmeiből foly az be, és ennélfogva nem volt szabad semminemű fizetéseket teljesíteni. Tertium non datur.

Digitized by Google

Ennélfogva nem akadályozhatják meg a törvényhatóságok, hogy a polgárok saját vagyonuk és személyük felett tetszésük szerint rendelkezzenek; nem lehet és semmi joguk nincs ennélfogva a törvényhatóságoknak arra, hogy gondnokság alá helyezzék a polgárokat és megakadályozzák abban, hogy személyük és vagyonuk felett szabadon rendelkezzenek, annál kevésbbé van joguk arra, hogy a bizonyos czélra beszolgáltatott összegeket rendeltetési helyüktől elvonják és a felett önkényüleg rendelkezvén, ne szolgáltassák ki a polgárok által szánt helyre, azaz az államnak: éppen ugy nincs joguk arra, mint hogy nincs joguk arra, hogy ha például valamely polgár bizonyos jótékony czélra valami összeget adományoz, hogy azt az összeget ne azon czélra forditsák, a mire az illető polgár szánta.

Itt önkéntelenül felmerül az emberben az a gyanu, hogy azok is, a kik megtagadják, sőt megakadályozzák, hogy a polgárok önként fizessenek adót, azon meggyőződésben teszik azt, hogy a jelenlegi felelős végrehajtó hatalom majd segit magán valahogy és nem engedi meg, hogy az anarchia beálljon; mert különben saját vagyon- és életbiztonságuk érdekében sietnének a kormányzási eszközöket még ennek — az általuk nem alkotmányosnak — szidott kormánynak is szolgáltatni.

És most még egy szó.

Mi voltunk azok, a kiknek bátorságuk volt a XII. t.-cz. 11. §-ának azon hamis interpretációja ellen energikusan sorompóba lépni, mely szerint ezen paragráfus olyan felségjogot involválna magában, a mely a korona viselőjének a hadseregre nézve holmi abszolutisztikus jogot biztositana. (Lásd az 1903 november hóban megjelent »Az alkotmányos út a kivezető út«, »A felségjogok és az obstrukczió« czimü politikai röpiratunkat és az itt függelékben közölt 1905. május 23-án Kossuth Ferenczhez, mint a koaliczió vezérlő-bizottságának elnökéhez intézett levelünket.)

De ezzel szemben állitjuk és valljuk, hogy a korona viselőjének éppen ezen paragrafus értelménél fogva, megvan az állam kölcsönös védelmére szolgáló egész hadsereg és igy a magyar hadseregnek is, mint az összes hadsereg kiegészitő részének, egységes vezérletére, vezényletére és belszervezetére nézve az alkotmányos felségjoga, és valljuk és állitjuk, hogy mindaddig, a meddig ezen alkotmányos felségjogot a törvényhozás nem változtatja és nem korlátozza; mindaddig a korona viselője azon határon belül gyakorolhatja és érvényesitheti azt, a melyen belül eddig ténylegesen gyakorolta 67 óta, tehát 38 éven át, tehát azt a vezényszót alkalmazhatja továbbra is, a melyet a két állam kölcsönös védelmére szolgáló hadseregnél, és igy annak kiegészitő részét képező magyar hadseregnél eddig használt.*

* Ha gr. Andrássy Gyulának — a »Budapesti Hirlap« 1905 jul. 23-iki számában irt vezérczikkében — a jogszokásról kifejtett teoriája állana, akkor a korona viselőjét már a jogszokásnál fogva is megilletné az a jog, hogy azt a vezényszót, a mely szintén 1848 óta használtatott és pedig 67 óta törvényesen — a magyar hadseregnél, továbbra is alkalmazza.

Gr. Andrássy Gyula ugyanis ebben a vezérczikkben azt mondja szóról-szóra:

»Tegyük föl, hogy tévedtem mindabban, a mit eddig mondtam s tegyük föl, hogy az 1848-iki törvényben nincs előirva kötelezően a parlamentáris kormányforma.«

»Még abban az esetben sem volna szabad a magyar kormánynak a többség akarata ellenére kormányon maradni.«

»Ha a törvény szava nem állapitotta volna meg a parlementáris kormányzás kötelező voltát: a szakadatlan jogszokás pótolta volna a törvény hiányát.«

»Mi a jogszokás? A jogalkotásra illetékes összes tényezőknek megegyező jogi felfogásából eredő állandó eljárása.«

Digitized by Google

Valljuk és állitjuk továbbá, hogy a korona viselőjének ezen alkotmányos felségjoga megváltoztatását vagy korlátozását az országgyülés eddigi többségei nem hozták a képviselőház napirendjére soha, és egyike sem tüzte azt még tárgyalásra sem, annál kevésbbé hozatott ez irányban a képviselőház többsége által valami határozat; és pláne az utolsó időben nem is hozhatott ily irányu határozatot, mert az utolsó időben évek óta a képviselőház többsége a kisebbség által mintegy hypnotizálva lévén, megakadályoztatta magát abban, hogy egyáltalában valami határozatot hozzon, (kivételt képez csak azon eset, a mikor a mult évben Szederkényi és Ugron kis frakciója sok »kunyorálás« és esdeklés után kegyesen megengedte, hogy a szuverén képviselőházi többség megszavazza utólagosan a mult évi költségvetést és az ujonczjutalékot.)

Valljuk és állitjuk továbbá, hogy a magyar vezényszó kérdése a nemzet előtt eddig fel sem volt vetve, mert hiszen az utolsó választás alkalmával a politikai pártok a nov. 18-iki, állitólag a többség által elkövetett házszabálysértéssel, obstructio kérdéssel és a kisebbségi elv érvényre való emelésének vagy nem emelésének jelszavával indultak a választási küzdelembe!

És sikerült is a volt kisebbségnek a nemzetnek fent körülirt salamoni itéletét provokálnia, és sikerült neki szerencsésen egy szörnyü közjogi képtelenséget — a kisebbségi elvet valló többséget — létrehozni.

Sikerült tehát a koalicionak azt is létrehozni, hogy ő maga-magát tétlenségre és tehetetlenségre itélte; és odajuttatta magát, hogy ő maga nem mer kormányt alakitani, mert jól tudja, hogy hiába jutna a hatalomra, mert ő addig, a meddig kisebbség van a Házban, semminemü határozatot nem hozhat és jól tudja, hogy hiába hozná még az annyira népszerüvé vált magyar vezényszót, illetőleg a 67-iki XII. t.-cz. 11. §-ában a korona viselőjének biztositott, a hadsereg vezetésére és szervezésére vonatkozó alkotmányos felségjog korlátozását napirendre, mert bizonyára a felett nem hozhatna határozatot addig, a meddig a képviselőházban kisebbség létezik és pedig olyan tekintélyes kisebbség, a mely beláthatlan időig obstruálhat és megakadályozhatja a törvényhozási müködésben és határozathozatalban a többséget. Sikerült tehát egy többséget létre hozni, a mely csupán rombolásra, azaz kormányok buktatására és a felelős miniszterium intézménye fennállásának lehetetlenné tételére képes, ellenben alkotásra képtelen.

Szerintünk tehát ma nem a magyar vezényszó áll — és nem is állhat — a napirenden és ma nem is a magyar vezényszó a nemzet szuverénitásának kérdése, hanem elsősorban a többségi elv érvényre való emelése, azaz a többségi elv győzelemre való juttatása képezi a magyar nemzet szuverainitása, azaz a magyar alkotmány fennállása vagy nem fennállása kérdését.

Képezi ezt azért, mert mindaddig, a mig a többségi elvet érvényre nem juttatjuk és a képviselőház a kisebbség hatalma és absolutismusa alatt nyög és mindaddig, mig a többség tétlenségre van elitélve és ez mint a törvényhozás egyik tényezője nem nyilvánithatja szabadon a nemzet akaratát, mint a nemzet első mandatáriusa, addig a törvényhozás és parlament csonka és megbénitott intézmény, s igy a korona viselője, azaz az alkotmányos végrehajtó hata-

»S 1848 óta a törvényhozás minden tényezője állandóan és kivétel nélkül abból a fölfogásból indult ki, hogy a király bizalmán kivül a parlament bizalma is szükséges ahhoz, hogy a kormány állásában megmaradjon s ehhez a jogi felfogáshoz alkalmazkodott minden esetben.«— —

»A jogszokás éppen olyan kötelező, mint a törvény. A király esküjében benne van, hogy föntartja Magyarország törvényszerü szokásait.«

Digitized by Google

lom is megbénitva áll előttünk és tulajdonképen a másik tényező hiányában nincs is kivel tárgyaljon semmi kérdés, és igy magyar vezényszó felett sem, nem lévén a többség azon helyzetben, hogy határozatot hozzon. Mondjuk nincs a felelős végrehajtó hatalomnak kivel tárgyalnia, mert a koalicziò vezérlő-bizottságával — a mely igen tiszteletreméltó magántársaság, de alkotmányukba sehol sincs fölvéve mint valamelyes közjogi faktor, és a mely a Házon kivül legfeljebb azon többség nevében tárgyalhatna. a mely megfosztotta magát a határozathozatalra való képességtől — hiába tárgyalna: hiszen maga ez a többség sem kormányalakitásra, sem valamely kérdés eldöntésére nem képes, annál kevésbbé lehet hivatva ezen tiszteletreméltó magántársaság arra, hogy a felelős miniszterium intézményének félrelökésével közvetlenül a korona viselőjével tárgyaljon, hiszen még maga a képviselőház, illetőleg annak többsége sem tárgyalhat soha közvetlenül a korona viselőjének felelősségre nem vonható szent személyével, hanem csupán csak a korona minden ténykedéseért felelős végrehajtó hatalommal. Szerintünk tehát nem a magyar vezényszó, hanem csakis ez a fatális körülmény juttatta a nemzetet a holt pontra.

Világos ezek után, hogy a nemzet csak akkor mozdulhat el ezen holt pontról, és csak akkor juthat a kibontakozáshoz, ha többségi elvet valló többséget küld a Házba és az országban hatalmas egészen uj párt. t. i. *többségi elvü párt* alakul, a mely a Házban abszolut hatalommal rendelkezik. Mert mihelyt ilyen abszolut hatalommal rendelkező többség lesz a Házban, bátran hozható az 1867. évi XII. t.-cz. 11. §-a által a korona viselőjének a hadseregre vonatkozó alkotmányos felségjogok megváltoztatása, illetőleg korlátozása napirendre, mert ezen politikai párt, illetőleg a képviselőház ezen többsége, melynek kezébe a nemzet sorsa le lesz téve, még akkor is, ha az a különböző politikai pártok tagjaiból recrutálodik, felelősségének sulya alatt mérlegelni fogja mindazon okokat, a melyek a haza bölcsét, Deák Ferenczet, és az egész »Deák párt«-ot arra inditották, hogy a korona viselőjét ezen felségjoggal felruházzák, de mérlegelni fogja azon okokat is, a melyek Tisza Kálmánt, mint az ellenzéki balközéppárt hatalmas vezérét, és egész tekintélyes pártját, mihelyt a hatalomra jutottak és annak tudatában voltak, hogy a nemzet sorsa felett rendelkeznek, arra kényszeritették, hogy az addig felelősség nélkül hirdetett magasztos elveket szegre akasszák és hogy felelősségük sulya alatt azon 67-es alapot fogadják el, a melyet éveken át ostromoltak.

Ha pedig ezen többség mindezen okok mérlegelése után is, éppen felelőssége sulya alatt, a nemzet érdekében levőnek látja majd ezen felségjogok megváltoztatását vagy korlátozását, akkor bizonyára legalkotmányosabb királyunk a ki alkotmányunkra letett esküjénél fogva alkotmányunk legfőbb őre, nem fog letérni az alkotmányos utról.

Digitized by Google

IV.

Biztositja-e a magyar vezényszó a nemzeti szuverénitást és a magyar hadsereg fölötti rendelkezést?

Erre a választ megadtuk a függelékben közölt levelünkben, a melyet f. év május 23-án Kossuth Ferenczhez, mint a koalició vezérlő-bizottsága elnökéhez intéztünk, tehát azon időben, a midőn a Tisza-kabinet lemondásának elfogadása után, mint u. n. ügyvivő miniszterium vezette az állami ügyeket.

Itten a többek között azt mondjuk szóról-szóra:

»Mi tehát abban a tényben, hogy ma a jelenlegi többség more patrio ismét felirattal fordul a korona viselőjéhez és holmi jogokért rimánkodik, nem látunk egyebet, mint azt, hogy a felelős ministerium intézményét mi magunk lökjük egyszerüen félre és tüntetjük el és visszahelyezzük magunkat az 1848 előtti tehetetlen állapotba, a melyben a nemzettel együtt a rendi országgyülés sinlődött. Ez pedig igen nagy baj és pedig azért, mert ezáltal azt a téves hitet terjesztjük a nagy közönségben, hogy ime a nemzet nem rendelkezhetik a maga sorsa fölött és nem érvényesitheti minden irányban akaratát. Sőt mi több, midőn a felirat sorai között a magyar vezényszóért rimánkodunk, ugy tüntetjük föl a dolgot, mintha a nemzet nem rendelkezhetnék a hadsereg, mint az állami hatalom leghathatósabb eszköze fölött sem és még a felett sem, hogy a magyar vezényleti nyelvet a hadseregnél tetszése szerinti időben alkalmazhassa.«

»Az a nagy baj, hogy mi ezen felirattal ugy tüntettük fel a dolgot, hogy mi ismét nem a felelős miniszteriummal, hanem közvetlenül magával a korona viselőjének sérthetetlen személyével állunk szemben és mintha a végrehajtó hatalom ismét a korona viselőjének kezébe került volna vissza, annak a kezébe, a ki tulajdonképen alkotmányunk lényege és fogalmánál fogva csupán a nemzet szuverénitását symbolisálja, de nem ragadhatja magához és nem gyakorolhatja azt. Azt fogják mondani quid nunc? Azt fogják kérdezni, mitevők legyünk jelen esetben, a midőn uj találmánynyal t. i. egy lemondott és állitólag felelősséggel nem tartozó, csupán ugynevezett »ügyvivő« miniszteriummal állunk szemben.«

»Erre az a válaszunk, hogy teljes alkotmányunk helyreállitása óta, t. i. mióta alkotmányunkba a felelős miniszterium intézménye fölvétetett egyszerüen ki van zárva, hogy lemondott és felelősséggel nem tartozó miniszterium vezethesse az állami ügyeket.«

»Hiszen egy ilyen lemondott, csak az ügyek vezetésével ideiglenesen megbizott, felelősséggel nem tartozó miniszterium létezése direkt kijátszása volna alkotmányunk teljességének, azaz az 1867 : XII. t.-cz. 25. és 54. §§-ban hangsulyozott teljes alkotmányunknak.«

»Igy tehát alkotmányunk megint csak ál- és árnyékalkotmánynyá válnék, a milyen 1848 előtt volt, mielőtt a felelős miniszterium intézménye létrejött.«

Digitized by Google

»Az a válaszunk, hogy a kibontakozás egyedüli utja ott található meg, hogy mindenekelőtt vezérlő állami férfiaink világositsák föl a nemzetet arról, hogy ma abszolute nincsen helye föliratnak, miután ma nem állunk a korona viselőjével szemben, hanem csupán csak a felelős miniszterium intézményével.«

»Világositsák föl a nemzetet arról is, hogy ma nincs helye a homo regiusnak, mivel ez ma alkotmányellenes intézmény. Hogy ez ma alkotmányellenes intézmény, bizonyitja azon külső körülmény is, hogy a felelős miniszterium intézményének életbeléptetésével megszünt a nádori méltóság, a mely valójában a homo regiust reprezentálta, t. i. a melynek föladata többek közt az volt, hogy a király és a nemzet közt támadt konfliktus esetében a koronánál közbenjárjon és közvetitse a konfliktus kiegyenlitését.«

És bizonyitja ezt az 1867. évi VII. t.-cz. 2. §-a, a mely szóról-szóra igy szól:

»Mindaddig, a mig a nádori méltóság hatásköre a felelős kormányzat elveivel egyezőleg törvény által szabályozva nem lesz, a nádorválasztás elhalasztatik.«

»Világositsák föl a nemzetet arról, hogy a felelős miniszterium intézményének életbeléptetése óta semminemü állami hatalmi kérdésre nézve nem kerülhetünk konfliktusba a korona viselőjének felelősségre nem vonható szent személyével.«

»Világositsák föl arról, hogy az alkotmányos magyar királyság szervezetében semminemü titkos abszolutisztikus állami hatalom nem rejlik.«

»Nem rejlik olyan abszolutisztikus állami hatalom, a mely a nemzet akaratának érvényesülését meggátolhatja és senki, legkevésbbé a korona viselője, mint az alkotmány legfőbb őre, nem gátolhatja meg a nemzetet abban, hogy a magyar vezényszót a magyar hadseregnél akkor alkalmazza, a mikor azt czélszerünek és a nemzetre nézve üdvösnek tartja.«

»Világositsák föl jelesen arra nézve, hogy Deák Ferencz, a haza bölcse, mit értett az 1867-iki XII. t.-cz. 25. és 54. §-aiban hangsulyozott teljes és valóságos alkotmány alatt.«

»Világositsák föl arra nézve, milyen alkotmány állott fönn a Lajtántul 1867 előtt és milyen alkotmány Magyarországon 1848 előtt, melyet a haza bölcse nem teljes alkotmánynak, hanem csonka és árnyék-alkotmánynak tekintett.«

»Igenis, világositsák fel a Lajtántuliakat mindezekről és különösen arról, hogy micsoda viszony jött létre a Pragmatica Sanctióval az abszolutisztikusan kormányzott osztrák népekkel és az abszolutisztikusan uralkodó osztrák császárral, mert akkor tul a Lajtán tisztában lesznek azzal is, hogy a Pragmatica Sanctiónak nevezett 1723-iki alaptörvénynyel sem az akkori abszolutisztikusan és önkényesen kormányzott Ausztria népeivel, sem annak abszolutisztikus császárjával semminemü közjogi kapocs vagy közösség és igy nemcsak hogy reálunió, hanem még personalunió sem jöhetett alkotmányosan és jogérvényesen létre.«

»Nem jöhetett létre a Pragmatica Sanctióval olyan viszony, a mely a personaluniót involválná magában egyszerüen azért, mert a Lajtántuli népek, a melyek akkor abszolutisztikusan kormányoztattak, és önrendelkezési joggal nem birtak, nem képeztek jogi személyt és igy nem képeztek önálló független nemzetet, a melylyel akármilyen megállapodást vagy szerződési viszonyt a magyar nemzet alkotmányosan és jogérvényesen köthetett volna; éppen olyan kevéssé jöhetett létre a magyar nemzet és az osztrák abszolutisztikus császár között valamelyes ilynemü megállapodás, a mely a magyar nemzetet az osztrák császár abszolutisztikus jogarának alávetette volna.«

»Ha pedig mindezekkel tisztában lesznek a Lajtántuliak, akkor tisztában lesznek azzal is, hogy mihelyt a Lajtántuli népeknél nem áll fenn a teljes alkotmány, t. i. ha az osztrák 1867. évi deczember 21-iki 146. sz. alaptörvény 5. § át

Digitized by Google

ugy magyarázzák, hogy abban a hadseregre nézve az osztrák császár javára holmi abszolutisztikus felségjog volna rezerválva, akkor az 1867. évi XII. t.-cz. 25. §-a értelmében sem az osztrák kormánynyal, sem az ausztriai tartományokat és királyságokat képviselő Reichsrathtal nem léphetünk érintkezésbe.

És akkor tisztában lesznek azzal is, hogy mihelyt a Lajtántuli népeknek nincs teljes alkotmányuk, velük az 1867-es törvények értelmében létrejött összes megállapodások hatályon kivül lépnek és azok az egész vonalon érvényességüket vesztik.*

Igenis itt van a kibontakozás utja, mert ha a nemzet és a Lajtántuliak mindezekkel tisztában lesznek, legott megszünik a katonai kérdés a magyar vezényszóval együtt államhatalmi, közjogi és politikai kérdésként szerepelni, hanem akkor egyszerüen czélszerüségi és katonai technikai kérdéssé devalválódik.

Ha pedig ez megtörténik, akkor azon kedvező helyzetbe juthatunk, hogy objektive és minden izgalom nélkül mérlegelhetjük, vajjon a mi specziális viszonyaink közt okvetlenül szükséges-e a magyar vezényszó azonnali behozatala, vagy pedig megszivlelendő a legfőbb hadur, mint elsőrendü katonai tekintély szakvéleménye, a ki czélszerüségből, azaz éppen a honvédelmi technika szempontjából és éppen Magyarország biztonságának jól felfogott érdekében tanácsosnak tartja, hogy a magyar vezényszó behozatalát legalább egyelőre halaszszuk el.**

Igenis, e körül forog az egész politikai és közjogi kérdés, hogy tisztában legyünk azzal, vajjon a magyar vezényszó azonnali behozatala vagy azonnali be nem hozatala államhatalmi kérdést képez-e, vagy sem?

* Ezzel meg van adva gr. Schönborn Frigyesnek is a válasz arra nézve, miért nem tartották magyar részről szükségesnek, hogy a Reichsrath által később, azaz 1867. dec 21-én hozott osztrák alaptörvénynyel collationálják a magyar parlament által hozott és az évi jul. 28-án szentesített alaptörvényeket. Igen világos, hogy azért nem tartották ezt szükségesnek, mert mihelyt ezen 2. §-ban kijelentette úgy a magyar népképviselet, mint a magyar korona viselője, hogy az összes 67-iki alaptörvényekkel létrejött megállapodások csak akkor és csak addig birnak érvénynyel, a meddig a Reichsrath által képviselt királyságok és tartományokban a teljes alkotmányosság fennáll, igen közönyössé vált a magyar törvényhozásra nézve, hogy a Lajtántul a Reichsrath mit vesz be később t. i. dec. 21-én alkotott alaptörvénybe, mert mihelyt olyasvalamit vesz fel abba, a mi ezen 2 idézett §. szellemével ellenkezik, akkor ugy is a Reichsrathtal létrejött összes megállapodások érvényességüket vesztik.

** Mérlegelni fogjuk még azt is, vajjon tanácsos-e és üdvös-e a magyar nemzetre nézve. hogy jóságos, ősz királyunkat — a legalkotmányosabb magyar fejedelmet, a ki a magyar terület épségben tartására tett szent esküt, és a ki azon meggyőződéstől van áthatva, hogy a jelenlegi 38 év óta használt vezényszó további alkalmazása nélkül nem vállalhatja, mint legfőbb hadur, a hadsereg harczképességére nézve a felelősséget — kényszeritsük a lemondásra.

És kényszeritsük lemondásra, a magyar hadseregnél alkalmazott 70 vagy 80 idegen vezényszóért, azon legalkotmányosabb magyar királyunkat, a ki sohasem vetett gátat annak sem, hogy a honvédségnél a magyar vezényszó alkalmaztassék, de nem vetett gátat annak, hogy a magyar nyelv, állami iskolák felállitása utján, a nemzet tetszése szerint terjesztessék, és igy a magyar kultura terjesztése ellen az ellenszenv legkisebb jelét sem adta.

Sőt utóbbi időben, mihelyt a magyar közvélemény ezt követelte, semmi kifogása sem volt az ellen, hogy a magyar tiszteket a hadsereg magyar részébe visszahelyezzék és hogy a magyar nyelv a magyar ezredekben lehetőleg érvényesüljön. De mérlegelni fogjuk azt is, vajjon tanácsos-e és olyan sürgőssé vált-e éppen most a nemzetre nézve ezen 70—80 szóban látni a nemzeti szuverénitás megsértését, holott a haza bölcsének, Deák Ferencznek és annak a bizonyos gr. Andrássy Gyulának — aki az absolutizmus által hazafiságaért in effigie fölakasztatott — sohasem jutott eszébe ezen nehány idegen szóban a nemzet szuverénitásának nyomát is látni. Hát tegyük kezünket szivünkre és kérdezzük saját magunktól, vajjon egyszerre vált-e oly sürgössé, hogy mi Deák Ferencznél Deák Ferenczebbek és annál a bizonyos gr Andrássy Gyulánál Andrássy Gyulábbak legyünk.

Digitized by Google

Mert ha konczedáljuk azt, hogy ez államhatalmi kérdést jelent, akkor még nem érünk célt azzal, ha a korona viselőjétől, mint a legfőbb hadurtól kikunyoráljuk a magyar vezényszót.

Hiszen akkor a korona viselője, a ki a hadsereg fölött, mint korlátlan ur önkényüleg rendelkezhetik ezt az engedményét minden perczben visszavonhatja.

Sőt egyre megy az, ha a korona viselője magyarul beszélő és magyar szóval vezényelt hadsereg fölött, vagy német szóval vezényelt hadsereg felett intézkedhetik önkényüleg.«

Itten ismételjük azon meggyőződésünket, a melynek az itten mellékelt »Az alkotmányos ut, a kivezető ut« czimü röpiratunk 26. lapján adtunk kifejezést.

»Itten azt mondjuk: Deák Ferencz hálás királya a magyar szuverénitás legalkotmányosabb őre, psychologiánk ergo legjobb meggyőződésünk szerint soha, de soha *tudva* nem fog hozzájárulni olyan törvénymagyarázathoz, a mely a magyar szuverénitás legparányibb részét konfiskálná és a mely törvénymagyarázat a magyar szuverénitás teljes épségében való fenntartására tett szent esküjével, homlokegyenest ellentétbe hozná.«

Most is tehát az az erős meggyőződésünk, hogy mihelyt a magyar korona viselője kellőleg informálva lesz teljes alkotmányunk valódi lényege és tiszta fogalmáról, azonnal visszaszáll a nemzet szuverainitását jelképező trón neutrális magaslatára és azonnal szerte foszlik a nemzet és a korona viselője közt támadt képzelt konfliktus és a falra festett absolutismus réme.«

Azt hisszük, hogy ezen Kossuth Ferenczhez intézett levélből kimarkolt rövid citátió egész világosan ad választ arra, vajjon biztositja-e a magyar vezényszó a nemzet szuverénitását?

Mert, ha áll az, hogy az 1867 : XII. t.-czikk 11. §-sa nem alkotmányos felségjogot biztositott a hadseregre nézve a korona viselőjének, hanem holmi absolutistikus jogot biztositott, akkor a magyar vezényszó azonnali behozatala a két állam kölcsönös védelmére az 1867. évi törvényekkel létesitett hadsereg kiegészitő részét képező magyar hadseregben éppen ugy nem biztositja a magyar nemzet szuverénitását, a mint az orosz vezényszó az orosz hadseregnél soha sem adott az orosz nemzetnek önrendelkezési jogot, annál kevésbbé holmi nemzeti szuverénitást.

Ismételjük tehát, a mit az előző fejezetben hangsulyoztunk, hogy ma nem a magyar vezényszó azonnali behozatala a nemzet szuverénitásának kérdése, hanem a többségi elv s a többségi elven alapuló parlamentárizmus azonnali helyreállitása, mert enélkül a képviselőház nem folytathatja törvényhozási működését, nem hozhat semminemü határozatot és igy semmi irányban nem intézkedhetik a magyar hadseregre nézve sem.

Mi a magunk részéről is appellálunk a rosszul informált közvéleménytől az immár jobban informált közvéleményhez, döntse el azt, vajjon a jelenlegi kisebbségi elvet valló többség, a mely lehetetlenné teszi a valódi alkotmánynak lényegét képező parlamentárizmus fennállását, vagy pedig a jelenlegi felelős kormány, a mely a többségi elvnek érvényre való emelését és azzal a valódi parlamentárizmus és a magyar nemzet valódi alkotmányának érvényesüléséért küzd, illeti-e meg az alkotmányos és parlamentáris jelzés?

És döntse el azt is, vajjon a magyar vezényleti nyelv azonnali behozatala biztositja-e a nemzeti szuverénitást és a magyar hadsereg fölötti rendelkezéts, és vajjon annak azonnali be nem hozatala sérti-e a nemzeti szuverénitást és veszélyezteti-e a magyar alkotmányt?

Befejezzük Luther mondásával: »Itt állok, nem tehetek másképpen.«

Digitized by Google

FÜGGELÉK.

Kossuth Ferenczhez, mint a koalicziò vezérlőbizottsága elnökéhez, f. év május hó 23-án intézett levél.

Mélyen tisztelt Elnök Ur!

Miután a szabadelvü pártnak márczius 29-én tett nyilatkozatából, továbbá a »Magyarország« cz. lapnak márczius 31-iki számában megjelent vezérczikkéből, nemkülönben a mélyen tisztelt Elnök urnak a napokban az »Écho de Paris« czimü lapban megjelent leveléből azt látom, hogy ma is vita tárgyát képezi az, vajjon mit tartalmaz az 1867. XII. t.-cz. 11. §-a és vajjon ezen paragrafusnál fogva átruháztatott-e visszavonhatatlanul a korona viselője javára azon absolutisztikus hatalom, mely szerint ő a magyar hadsereg felett és annak vezényleti nyelve felett önkényüleg intézkedhetik; miután u. i. azt látom, hogy ma is ugy tüntetik fel a dolgot és azon hamis vélemény uralkodik, mintha teljes alkotmányunk fennállása mellett olyan természetszerü felségjogok is létezhetnének, a melyek a korona viselőjének a nemzet fölött valamelyes absolutisztikus állami hatalmat kölcsönöznének és őt a nemzet fölé helyeznék; hazafias kötelességemnek tartom ide mellékelve az 1903 november havában megjelent »Az alkotmányos ut a kivezető ut« czimü röpiratomat mély tisztelettel átnyujtani.

Ezen röpiratban, azt hiszem, eléggé kétségtelenné tétetett az, hogy az 1867. XII. t.-cz. 11. §-a nem képezheti vita tárgyát, mert akármit foglal az magában, nem involválhat magában olyasvalamit, a mi a nemzet szuverénitásának legparányibb részét is a korona viselőjének személye javára konfiskálhatná.

Ezen röpirat 23-ik lapján u. i. szóról-szóra ez áll:

» . . . . az eddig kifejtettek után azt hisszük, hogy egészen irreleváns, hogy ki magyarázza és magyarázta félre a legfőbb haduri jogok természetét és ezzel együtt a nemzet és a korona viselője közt fennálló viszonyt.

»Mert a miután áll az, hogy a korona viselője, a ki egy személyben a legfőbb hadur is, a legfőbb hadur nevében is tett ergo esküt a magyar alkotmány és a magyar nemzet szuverénitásának teljes épségben tartására, akkor áll az is, hogy soha, de sohasem fog járulni olyan törvénynek az alkotásához vagy olyan *törvénymagyarázathoz*, a mely a magyar nemzeti szuverénitás, ergo a magyar állami hatalom legparányibb részének a maga javára való konfiskálását involválná magában, nem fog járulni olyan törvénymagyarázathoz azon egyszerü okból, mert ezzel saját szent esküjével homlokegyenest ellentétbe jutna.«

Áll eszerint az is, hogy még azon esetben is, ha az 1867. évi XII. t.-cz. 11. §-a a legfőbb haduri jogok és jogosultságok akármilyen kétértelmü és félrevezető körülirását foglalná magában, ezen paragrafust sohasem lehet ugy

Digitized by Google

magyarázni, hogy az a magyar nemzet szuverénitása legparányibb részének is a korona viselője javára való absorbeálását foglalná magában.

»És áll azután az is, hogy a felelős miniszterium intézményének fennállása mellett akármit is foglal magában az 1867 XII. t.-cz. 11. §-a, és akármilyen sérelmet is foglalna magában a chlopii hadiparancs, sem a magyar országgyülés, annál kevésbbé a magyar nemzet nem kerülhet semmi olyan konfliktusba a magyar királylyal és sem a magyar országgyülés, annál kevésbbé a magyar nemzet nem állhat a korona viselőjének sérthetetlen személyével szemben.«

»Nem állhat az országgyülés a korona viselőjének sérthetetlen személyével szemben azért, mert a magyar felelős miniszterium intézményének életbeléptetése óta az csupán a magyar felelős miniszteriummal áll és állhat szemben, a melyet ténykedéseért és mulasztásáért az felelősségre vonhat, a mig maga a nemzet csupán az általa választott országgyüléssel áll és állhat szemben, a melynek tagjait, ha azok nem teljesitették kötelességüket, az országgyülésnek a legközelebbi megválasztásakor nem méltatja többé bizalmára, hanem olyan országgyülést választ magának, a mely kötelességét teljesiti és a nemzet többségének valódi akaratát érvényesiti.«

»Ezek után világos, hogy nincsen szükségünk semminemü katonai programmra, mert hisz valódi alkotmányunk elég fényes programm és pedig olyan programm, mely minden detail-programmot magában foglal.«

»Annál kevésbbé van szükségünk a magyar haderő vezényleti nyelvére vonatkozó elvi fenntartásra, mert ha áll az, hogy Magyarországon a magyar nemzet valódi akaratán kivül senki sem érvényesitheti saját partikuláris akaratát, akkor a két szövetséges állam kölcsönös védelmére szolgáló haderő kiegészitő részét képező magyar hadseregben akkor hozza be a magyar vezényleti nyelvet, a mikor azt annak nemzeti képviselete czélszerünek tartja, és igy egyszerüen kómikussá válnék a magyar országgyülés, ha szükségesnek tartaná a magyar haderő vezényletére vonatkozó elvi fenntartással magával a nemzettel, a korlátlan urral szemben élni és szükségesnek tartaná eszerint, hogy a magyar vezényleti nyelvnek a magyar hadseregnél való használatát a magyar nemzettel szemben védje és biztositsa, hiszen olyan nemzet nem él a globuson, a melytől saját népképviseleti testületének kellene igéretet és garanczíát kérni arra, hogy saját nyelvét ne tiltsa ki a nemzeti hadseregből.«

Igen csodálatos dolognak tartjuk tehát, hogy ma sem vagyunk tisztában azzal, hogy a felelős miniszterium intézményének életbeléptetésével minő alkotással ajándékozta meg a nemzetet azon szellemóriás, a kit mi Kossuth Lajosban bámulunk és imádunk.

Igen csodálatos dolognak tartjuk u. i., hogy még ma sem egészen világos előttünk, hogy mi rejlik a magyar nemzet teljes szabadsága és függetlenségére nézve az 1848 : III. t.-cz.-ben.

Hiszen ezen t.-cz. 3., 6. és 32. §§-ai eléggé tisztán beszélnek.

Ezen paragrafusok u. i. szóról-szóra a következőket mondják.

A 3. § igy szól :

3. §. Ő Felsége és az ő távollétében a nádor és a királyi helytartó a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében a független magyar miniszterium által gyakorolják és bármely rendeleteik, parancsolataik és kinevezéseik csak ugy érvényesek, ha a Budapesten székelő miniszter egyike által is aláiratnak.

6. §. Mindazon tárgyakban, a melyek eddig a magyar királyi udvari kancelláriának a királyi helytartótanácsnak és a királyi kincstárnak, ideértvén a bányászatot is, tartoznak vagy azokhoz tartozniok kellett volna és általában

Digitized by Google

minden honvédelmi tárgyakban ő felsége a végrehajtó hatalmat ezentu lkizáróag csak a magyar miniszterium által fogja gyakorolni.

A 32. § pedig igy szól :

32. §. A miniszterek feleletre vonatnak :

A) minden olyan tettért vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét az alkotmány biztositékait, a fennálló törvények rendeleteit az egyéni szabadságot vagy a tulajdon szentségét sértik és általuk hivatalos minőségben követtetik el vagy illetőleg adatik ki.

Ezen paragrafusok elég félreérthetetlenül mondják e szerint, hogy a felelős miniszterium intézménye 1848-ban azért jött létre és azért bizatott meg a magyar felelős minisztérium a polgári és katonai azaz honvédelmi végrehajtó hatalom gyakorlásával, hogy ezáltal épen annak vegyük elejét, hogy az országgyűlés ne juthasson konfliktusba magával a korona viselőjével, miután annak személye szent és sérthetetlen és ennélfogva felelőségre nem vonható.

Ezen paragrafusok tisztán mondják, u. i. hogy a felelős miniszterium intézménye azért jött létre, hogy kiragadja a nemzetet azon fatális helyzetből, melybe 1848 előtt — midőn t. i. a végrehajtó hatalom a korona viselőjének kezébe volt letéve — a rendi országgyülés mindannyiszor jutott, a hányszor a rendi országgyülésnek felelősséggel nem tartozó királyi közegek visszaéltek az állami, végrehajtó hatalommal, mert ez esetben mindannyiszor nem a neki felelősséggel nem tartozó királyi közegekkel, hanem közvetlenül a korona viselőjének sérthetetlen személyével került szembe és pedig miután a korona viselője személyének sérthetetlensége folytán felelősségre nem volt vonható, mindannyiszor tehetetlenül állott a végrehajtó hatalommal szemben a rendes országgyülés a nemzettel együtt.

Szerintünk tehát az összes bajok és politikai zürzavarok kutforrása abban rejlik, hogy ma sem emanczipáltuk magunkat az 1848 előtti állapotok alól.

Ma sem jutottunk egészen tudatára annak, hogy mi most egészen megváltozott helyzettel állunk szemben ; ma sem vagyunk tisztában azzal, hogy a magyar népképviselet többé nem holmi kérvényező és nemzeti sérelmeket, gravameneket, a trón előtt felsoroló törvények magyarázásával előálló, nemzeti jogokat kunyoráló és csupán törvényeket gyártó gyülekezet, a mi volt 1848 előtt a rendi országgyülés, hanem ma a parlament, mint a törvényhozás egyik valódi tényezője a magyar nemzet törvényeit alkotó testület, mely törvényeket a korona viselője, mint a törvényhozás másik tényezője csupán *alkotmányos uton*, azaz a magyar felelős miniszterium előterjesztésére, tehát csak annak felelőssége mellett utasithat vissza s tagadhatja meg azoktól sanktióját, az országgyülést pedig szintén csak a magyar felelős miniszterium utján és felelőssége mellett feloszlathatja ugyan, de ha ezen országgyülés feloszlatása tényében az ujonnan választott országgyülés valami sérelmet és az ország érdeke ellen irányuló cselekedetet látna, akkor a miniszteriumot felelősségre vonhatja és vád alá helyezheti.

Mi tehát abban a tényben, hogy ma a jelenlegi többség more patrio ismét fölirattal fordul a korona viselőjéhez és holmi jogokért rimánkodik, nem látunk egyebet, mint azt, hogy a felelős miniszterium intézményét mi magunk lökjük egyszerüen félre és tüntetjük el és visszahelyezzük magunkat az 1848 előtt tehetetlen állapotba, a melyben a nemzettel együtt a rendi országgyülés sinlődött.

Ez pedig igen nagy baj és pedig azért, mert ez által azt a téves hitet terjesztjük a nagy közönségben, hogy ime a nemzet nem rendelkezhetik a maga sorsa fölött és nem érvényesitheti minden irányban akaratát.

Digitized by Google

Sőt mi több, midőn a felirat sorai között a magyar vezényszóért rimánkodunk, ugy tüntetjük föl a dolgot, mintha a nemzet nem rendelkezhetnék a hadsereg, mint az állami hatalom leghathatósabb eszköze fölött sem és még a fölött sem, hogy a magyar vezényleti nyelvet a hadseregnél tetszés szerinti időben alkalmazhassa.

Az a nagy baj, hogy mi ezen felirattal ugy tüntettük fel a dolgot, hogy mi ismét nem felelős miniszteriummal, hanem közvetlenül magával a korona viselőjének sérthetetlen személyével állunk szemben és a dolgot ugy tüntetjük fel, mintha a végrehajtó hatalom ismét a korona viselőjének kezébe visszakerült volna, annak a kezébe, a ki tulajdonképen alkotmányunk lényege és fogalmánál fogva csupán a nemzet szuverénitását szimbolizálja, de nem ragadhatja magához és nem gyakorolhatja.

Azt fogják mondani: quid nunc? Azt fogják kérdeni, mitevők legyünk jelen esetben, a mikor egy uj találmánnyal, t. i. egy lemondott és állitólag felelősséggel nem tartozó, csupán u. n. ügyvivő miniszteriummal állunk szemben.

Erre az a válaszunk, hogy teljes alkotmányunk helyreállitása óta, t. i. a mióta alkotmányunkba a felelős ministerium intézménye felvétetett, egyszerüen ki van zárva, hogy lemondott és felelősséggel nem tartozó miniszterium vezesse az állami ügyeket.

Hiszen egy ilyen lemondott és csak az ügyek vezetésével ideiglenesen megbizott, felelősséggel nem tartozó miniszterium létezése direkt kijátszása volna alkotmányunk teljességének, azaz az 1867 : XII. t.-cz. 25.-és 54. §§-ban hangsulyozott teljes alkotmányunknak.

Igy tehát alkotmányunk megint csak ál- és árnyékalkotmánnyá válnék, a mi volt 1848 előtt, mielőtt a felelős miniszterium intézménye létrejött.

Az a válaszunk, hogy a kibontakozás egyedüli utja ott található meg, hogy mindenekelőtt vezérlő államférfiaink világositsák fel a nemzetet arról, hogy ma absolute nincsen helye feliratnak, miután ma nem állunk a korona viselőjével, hanem csupán a felelős miniszteriummal szemben.

Világositsák fel a nemzetet arról is, hogy ma nincs helye a homo regiusnak, mivel ez alkotmányellenes intézmény. Hogy ez ma alkotmányellenes intézmény, bizonyitja ezt azon külső körülmény is, hogy a felelős minszterium intézményének életbeléptetésével megszünt a nádori méltóság, a mely valójában a homo regiust reprezentálta, t. i. a melynek feladata tulajdonképen az volt, hogy a király és a nemzet közt támadt konfliktus esetében a koronánál közbenjárjon és közvetitse a konfliktus kiegyenlitését.

És bizonyitja ezt az 1867. évi VII. t.-cz. 2. §-a, a mely szóról-szóra igy szól:

»Mindaddig, a mig a nádori méltóság hatásköre a felelős kormányzat elveivel megegyezőleg törvény által szabályozva nem lesz, a nádorválasztás elhalasztatik.

Világositsák fel a nemzetet arról, hogy a felelős miniszterium intézményének életbeléptetése óta semminemü állami hatalmi kérdésre nézve nem kerülhetünk konfliktusba a korona viselőjének felelősségre nem vonható szent személyével.

Világositsák fel arról, hogy az alkotmányos magyar királyság szervezetében semminemü titkos absolutistikus állami hatalom nem rejlik.

Nem rejlik olyan absolutistikus állami hatalom, a mely a nemzet akaratának érvényesülését meggátolhatja és senki és pláne legkevésbbé a korona viselője, mint az alkotmány legfőbb őre nem gátolhatja meg a nemzetet, hogy a magyar vezényszót a magyar hadseregnél akkor alkalmazza, a mikor azt czélszerünek és a nemzetre nézve üdvösnek tartja.

Digitized by Google

Világositsák fel jelesen arra nézve, hogy Deák Ferencz — a haza bölcse — nit értett az 1867. évi XII. t.-cz. 25. és 54. §§-ban hangsulyozott teljes és való-ágos alkotmány alatt.

Világositsák fel arra nézve, milyen alkotmány állott fenn a Lajtántul 867 előtt és milyen Magyarországon 1848. előtt, melyet a haza bölcse nem teljes lkotmánynak, hanem csonka és árnyékalkotmánynak tekintett.

Igenis világositsák fel a Lajtántuliakat mindezekről és jelesen arról, hogy nicsoda viszony jött létre a Pragmatika Sanctióval az absolutistikusan kor-nányzott osztrák népekkel és az absolutistikusan uralkodó osztrák császárral, nert akkor a Latjántuliak tisztában lesznek azzal is, hogy a Pragmatika Sanc-iónak nevezett 1723-iki alaptörvénnyel, sem az akkori absolutistikusan és önké-yesen kormányzott Ausztria népével sem annak absolutistikus császárjával, emminemü közjogi kapocs vagy közösség és igy nemcsak, hogy reálunio, hanem ség personal unio sem jöhetett alkotmányosan és jogérvényesen létre.

Nem jöhetett létre a Pragmatika Sanctióval olyan viszony, a mely a personal niot involválná magában egyszerüen azért, mert a Lajtántuli népek, melyek kkor absolutistikusan kormányoztattak és önrendelkezési joggal nem birtak, em képeztek jogi személyt és igy nem képeztek önálló független nemzetet, melylyel akármilyen megállapodást vagy szerződési viszonyt a magyar nemzet lkotmányosan és jogérvényesen köthetett volna ; épen oly kevéssé jöhetett létre magyar nemzet és az osztrák absolutistikus császár között olyan megállapo-ás, mely a magyar nemzetet az osztrák császár absolutistikus jogarának alá-etette volna.

Ha pedig mindezekkel tisztában lesznek a Lajtántuliak, tisztában lesznek zzal is, hogy mihelyt a Lajtántuli népeknél nem áll fenn a teljes alkotmány, i. ha az osztrák 1867. évi deczember 21.-i 146. sz. alaptörvény 5. §-t ugy magya-ázzák, hogy abban a hadseregre nézve az osztrák császár javára holmi absolutis-kus felségjog rezerválva volna. akkor az 1867. évi XII. t.-cz. 25. §-a értelmé-en sem az osztrák kormánnyal, sem az ausztriai tartományokat és királyság-okat képviselő Reichsrathtal nem léphetünk érintkezésbe.

És akkor tisztában lesznek azzal is, hogy mihelyt a Lajtántuliaknak nincs eljes alkotmányuk, velök az 1867. évi törvények értelmében létrejött összes megállapodások hatályon kivül lépnek és az egész vonalon érvényességüket esztik.

Igenis itt van a kibontakozás utja, mert ha a nemzet és Lajtántuliak indezekkel tisztában lesznek, legott megszünik a katonai kérdés a magyar ezényszóval együtt államhatalmi, közjogi és politikai kérdésként szerepelni, nem akkor egyszerüen czélszerüségi és katonai technikai kérdéssé devalválód-k. Ha pedig ez megtörtént, akkor azon kedvező helyzetbe juthatunk, hogy objektive és minden izgalom nélkül mérlegelhetjük, vajjon a mi speciális szonyaink közt okvetlenül szükséges a magyar vezényszó azonnali behoza-la vagy pedig megszivlelendő a legfőbb hadur, mint elsőrendü katonai kintély szakvéleménye, a ki czélszerüségből, azaz éppen a honvédelmi tech-ka szempontjából és éppen Magyarország biztonságának jól felfogott érdeké-n tanácsosnak tartja, hogy a magyar vezényszó behozatalát legalább yelőre halasszuk el.

Igenis, e körül forog az egész politikai és közjogi kérdés, hogy tisztában gyünk azzal, vajjon a magyar vezényszó behozatala vagy be nem hozatala ál-mhatalmi kérdést képez-e, vagy sem ?

Mert, ha conczedáljuk azt, hogy ez államhatalmi kérdést jelent, akkor ugy

Digitized by Google

sem érünk czélt, azzal, ha a korona viselőjétől, mint legfőbb hadurtól kikunyo ráljuk a magyar vezényszót. Hiszen akkor a korona viselője, a ki a hadsereg felet mint korlátlan ur önkényüleg rendelkezik, ezt az engedményét minden perczbe visszavonhatja. Sőt egyre megy az, ha a korona viselője magyarul beszélő és ma gyar szóval vezényelt hadsereg felett vagy német szóval vezényelt hadsere felett intézkedhetik önkényüleg.

Itten ismételjük azon meggyőződésünket, a melyek az itten melléke »Az alkotmányos ut a kivezető ut« czimü röpiratunk 26. lapján adtunk kif jezést.

Itten azt mondjuk : »Deák Ferencz hálás királya, a magyar szuverénitá legalkotmányosabb őre psychologiánk ergo legjobb meggyőződésünk sz rint, soha, de soha *tudva* nem fog hozzájárulni olyan törvénymagyarázatho a mely a magyar szuverénitás legparányibb részét konfiskálná és a mely tö vénymagyarázat a magyar szuverénitást teljes épségben való fentartására te szent esküjével homlokegyenest ellentétbe hozná.«

Most is tehát az az erős meggyőződésünk, hogy mihelyt a magyar koron viselője kellőleg informálva lesz teljes alkotmányunk valódi lényege és tiszta fo galmáról, azonnal visszaszáll a nemzet souverainitását jelképező trón neutrál magaslatára és azonnal szertefoszlik a nemzet és a korona viselője közt támad képzelt konfliktus és a falra festett absolutismus réme.

Azt fogják kérdezni, miért jövök éppen most ezen sorokkal, a midőn a a hir van elterjedve, hogy a nagy szimpátiával fogadott homo regius nem jö üres tarsolylyal, hanem engedményeket hozott a nemzetnek és hogy a válsá megoldása jó uton van ?

Erre az a válaszom, hogy éppen annak akarjuk elejét venni, hogy azo esetre, ha a magyar népképviselet a katonai körök felfogásának engedve és a had sereg sikeres vezetésének technikája szempontjából p. o. megelégednék azzal hogy egyelőre csupán az ezredek nyelve legyen magyar, ne tekintsük és ne ünne peljük a magyar szolgálati nyelvnek a magyar ezredeknél való behozatalát, min az udvartól jövő engedményt és holmi kegyet, mert ezáltal megint azt a téve hitet terjesztenők, mintha az udvar és a katonai körök a magyar alkotmányo királyság szervezetén kivül álló titkos absolutistikus állami hatalmat képeznének mely a nemzet fölött áll és a katonai kérdésekben engedményeket és kegyeke osztogathat a nemzetnek, mert ez nem jelentene egyebet, mint teljes alkotmá nyunk fejtetőjére való állitását és a nemzet szuverénitásának egyszerü kigunyo lását, holott alkotmányunk tiszta fogalmánál fogva csak a szuverén nemzet lehe az a korlátlan hatalom, a mely a magyar hadsereg fölött, — mint az állami hata lom leghathatósabb eszköze fölött rendelkezvén — engedményeket adhat.

Jelen esetben is csak arról lehetne talán szó, hogy a nemzet, mint szuverén állami hatalom. a katonai körök szakvéleményét méltányolva, engedményeket teszen azok felfogásának.

Azt hiszem, hogy hazafiui kötelességemnek legjobban azzal felelek meg ha az itten kifejtett meggyőződésemet nem viszem a nagy piaczra, hanem a mé lyen tisztelt Elnök ur előtt fennhangon gondolkozom.

Ezen alkalommal szükségesnek tartom még jelezni, hogy én mindjárt 1904. november 18-ka után irásban közöltem a szabadelvüpárt néhány vezérlő fér fiával azon meggyőződésemet, hogy Tisza Istvántól — azon tévtan hirde tése folytán, mely szerint a végrehajtó hatalom a lényegért a formát megsért heti — a nemzet el fog fordulni, a midőn pedig ő a Ház feloszlatására vonatkozó felségjogot nem a felelős kormány és a többség között támadt konfliktus, hanem

Digitized by Google

többség és kisebbség között hatalmi kérdésben támadt konfliktus miatt vette
énybe, szintén irásban mutattam rá, hogy ő ezáltal az egész parlamentárizmust
etetejére állitotta, állitván a nemzetet ezzel rébus elé, egyfelől az által, hogy
van kérdés eldöntésére hivta föl, mely az alkotmány tiszta fogalmánál fogva
ár rég el van döntve és pedig olyan értelemben, hogy a többség és kisebbség
zött nem támadhat hatalmi kérdésben semmiféle konfliktus ; nem támadhat
ért, mert a többségi elvnél fogva a képviselőházban a többség korlátlanul
tézkedik ; másfelől az által, hogy olyan kérdés eldöntésére hivta föl, mely reá-
zve technikailag kivihetetlen és pedig azért, mert a nemzetnek tapasztalás
erint nem áll módjában egyhanguan szavazó országgyülést választani és igy
ak kisebbséget és többséget küldhet a Házba, ha pedig a kisebbség is bejön a
Házba, ott vagyunk, a hol voltunk, mert a kisebbség joggal hivatkozhatik
ra, hogy : ime, a nemzet megint visszaküldött és igy szankczionálta a kisebb-
gi elvet és az obstrukcziót.

De ez alkalommal szintén irásban azon véleményemnek is adtam kifeje-
st, hogy a midőn az összes politikai pártok ráfogták azt az akkori képviselő-
zi többségre, hogy az november 18-án házszabálysértést követett el és a midőn
nélfogva kimondták, hogy a házszabály a képviselőházi többség fölött is áll
nem a képviselőház többsége t. i. a korlátlan ur a Házban, áll a házszabályok
lett és azok minden intézkedését minden perczben a kisebbség hozzájárulása
lkül módosithatja vagy hatályon kivül helyezheti, valóságos csapást mértek
alkotmányunk egész lényegét képező parlamentárizmusra, mert többségi elv
lkül nem egzisztálhat parlamentárizmus és parlamentárizmus nélkül nem létez-
tik alkotmány.

Rámutattam arra, hogy az összes politikai pártok ezáltal uni sono becsem-
szték a magyar alkotmányba a lengyel nemzetre annyira végzetessé vált »Nie
zwalam« elvét és előre megjósoltam, hogy ez által az összes politikai pártok
kotmányellenes zsákutczába kerültek és pedig azért, mert akár a szabadelvü-
rtnak, akár a szövetkezett ellenzéknek ad a nemzet többséget, a Házba be-
nuló többség háta mögött ott fog ülni az atra cura, feje fölött fog lebegni, Da-
okles-kardként, a kisebbség absolutistikus uralma és az obstrukczió réme, a
ely a képviselőházi többség törvényhozási működését meg fogja bénitani és
eg fogja gátolni azt, hogy a nemzet a többség utján, t. i. a nemzetnek egyedül
épzelhető alkotmányos mandatáriusa utján a népképviseletben fejezhesse ki
érvényesithesse valódi akaratát.

És ime, az események szankczionálták ebbeli fölfogásomat.

Véleményem szerint, a jelenlegi válságban, a midőn a nemzet a szövet-
ezett ellenzéknek adott többséget, nem a katonai kérdések képezik a legyőz-
etetlen bajt, hanem ott van a jelenlegi többség háta mögött az atra cura, —
tt ül az obstrukció réme és a kisebbség absolutistikus uralma — u. i. az a félelem,
ogy ha utolsó betüig nem fogják teljesiteni azt, a mit a különböző ellenzéki
akciók az utolsó választáson derüre-borura igértek a nemzetnek — akármilyen
dvös megoldást is létesitsenek, legott ott terem a kisebbség obstrukciójával,
mely denuncziálni fogja a nemzetnek, hogy, ime : ez a többség is csak a hatalom
irtokáért állott az udvar zsoldjába.

Ez a kisebbség pedig igen veszélyes lesz, mert ez joggal fog hivatkozhatni
rra, hogy a nemzet e választással szankczionálta a kisebbségi uralmat és ezzel
együtt a kisebbség elvét emelte érvényre.

Most is hangsulyozom tehát, hogy mi letértünk az egész vonalon az alkot-
mányos utról és a kivezető ut a csak ugy található meg, ha visszatérünk az alkot-

mányos utra, mert ha arra visszalépünk, legott szemben fogunk állani nemcsak a felelős minisztérium intézményével, hanem a többségi elvvel is, és akkor azonnal el fog tünni a kisebbség abszolutizmusa, az obstrukczió veszélye, nemkülönben az udvarnál képzelt titkos absolutistikus hatalom réme.

A mit itten csak rövid vázlatban jeleztem, alaposan kifejtettem nálam kéziratban levő »Miért nem utasitják a képviselőház többsége által elkövetett házszabálysértést a mentelmi bizottsághoz ?« czimü röpiratban, de nem tettem azt közzé, azon izgalmas időben, mert ez bellum contra omnes-t hirdetett.

Igen természetes, hogy hazafiui kötelességemnek fogom tartani ezt Nagyságod felhivására azonnal rendelkezésére bocsátani.

Valeat quantum valere potest !

A nagyságos Elnök urnak

Budapest, 1905. május 23.

mély tisztelettel

Márk Márkus.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google